

KAYSERİ'DE SELÇUKLU VE BEYLİKLER DEVRİ BİNALARINDA BULUNAN TAŞCI İŞARETLERİ

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Kayseri il sınırları içerisinde bulunan XII, XIII, XIV ve XV. yüzyıl yapılarının taşları üzerine, binaları yapan taşçı ustaları tarafından yapılan işaretlerden çok az bir kısmı, bahis konusu binalardan bazılarında ait çeşitli neşriyatlarda yayınlanmıştır⁽¹⁾. Biz burada XII. yüzyıldan XV. yüzyıla kadar - aşağıda görüleceği üzere işaretler zaten bu devir binaları üzerinde görülmekte- Kayseri'de yapılmış bulunan ve zamanımıza kadar tamamı veya kalıntıları kalmış olan bütün binaları inceleyerek bunlar üzerinde tesbit etmiş olduğumuz işaretleri vermeğe ve menşelerini araştırmaya çalışacağız.

Taşçı işaretlerinin genel durumları

Konumuza giren taşçı işaretlerinin genel durumları göz önüne alınarak öncelikle aşağıdaki neticelere varılabilir :

1. İşaretler XII. yüzyıl yapılarında hemen hiç yok veya nadiren görülmekte, XV. yüzyıl ortalarından itibaren de bu adet tamamen terkedilmektedir. Bu iki tarih arasında yapılmış ve işaret bulunmayan bazı binalar da vardır. İşaretler çoğunlukla XIII. yüzyılın ilk yarısına ait binalarda bulunmaktadır.

2. Ustaların kullandığı bu işaretler binalar üzerine her usta tarafından keyfi olarak yapılmış olmayıp bunlar iki yüzyıl içinde ayrı ayrı binalarda tekrarlanan belirli şekillerdir. Kullanılan bu işaretlerin menşeleri aşağıda, üzerlerinde tek tek durularak gösterilmeğe çalışılacaktır. Bununla beraber az da olsa ustaların şah-

sına mahsus işaretler de kullandıkları görülmektedir.

3. İşaretler ustalar tarafından taşlara yerde kazınmakta, taş inşaattaki yerine konulunca işaret taşın konuş durumuna göre vaziyet almaktadır. Bu sebeple işaretin ustaya göre kabul edilen yönlerinin teşhisi zorlaşmakta hatta imkansızlaşmaktadır. Bu bakımdan aşağıda, işaretlerin çeşitli durumları ayrı ayrı gösterilmiştir. Bu yönlendirme imkansızlığı sebebi ile menşe bakımından ayrı işaretler bazan birbirine karışmaktadır.

4. Ustaların çizim hataları, çizgilerin uzatılması ile benzer şekiller arasında bazı değişiklikler olabilmektedir.

5. XIV. yüzyıl binalarında kullanılan taşların ebatları XIII. yüzyıl binalarına göre küçülmekte, buna eş olarak işaretler de XIV. yüzyıl binalarında daha küçük olarak yapılmaktadır.

Kayseri'de üzerinde taşçı işareti bulunan binalar

Kayseri'de üzerinde taşçı işareti tesbit ettiğimiz binalar, kronolojik sıraya göre şunlardır :

1. Anonim Kümbetler : XII. yüzyılın ikinci yarısına ait olup Kayseri'nin Sahabiye Mahallesinde, Ordu Evi arkasında bulunan üç kümbetten ikisidir (Resim 1,2). Altıgen ve sekizgen planlı ve külâhlı, içten kubbe ile örtülü Kümbet-türbelerin kitabeleri ve içlerinde mezartaşları yoktur. Benzerleri olan Kayseri Hasbek (Mesud Gülzar) kümbetinin (Resim 3) tari-

hi Hicrî 580 (Miladî 1184/85)⁽²⁾, tarihi silinmiş olan yine Kayseri'deki Alaca Kümbetin kitabesinde okunabilen yüzlerhanesi Hicrî 500 dür. Kümbetlerin bir başka yakın benzerleri Develi İlçesindeki Dev Ali Kümbetidir⁽³⁾ ve bunun da kitabesindeki tarih kısmı silinmiştir.

2. Gıyasiye Medresesi : Bitişğinde bulunan Şifahane ile birlikte I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından yaptırılmıştır. Şifahane portalı üzerinde bulunan kitabe binanın yapılış tarihi Hicrî 602 (1205/6) senesidir⁽⁴⁾. Medreseye Şifahane ile birlikte Çifte Medrese veya Çifteler de denilmektedir.

3. Şifahane (Maristan) : Yukarıda belirtildiği gibi Gıyasiye Medresesi ile birlikte ve bitişik olarak 602 yılında I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından kızkardeşi Gevher Nesibe Sultan'ın vasiyeti üzerine yaptırılmıştır. Medrese ile bir koridorla irtibatlıdır. Bu sebeple Gıyasiye Medresesi ve şifahanesi dünyanın ilk tatbikî tıp okuludur⁽⁵⁾.

4. Yoğun Burç : Kayseri Dış Kale surlarının Güney-Doğu köşesinde bulunmaktadır. I. İzzeddin Keykâvus (1210-1220) tarafından yaptırılmıştır⁽⁶⁾.

5. Ok Burcu (Üç Kule) : Kayseri'de bugün İl Kütüphanesi yanında bulunan ve Kayseri dış kalesinin Kuzey-Doğu köşesi olan burçtur. Üst katı yıkılarak ortadan kalkmıştır. Burcun devamı olan sur kalıntısı üzerinde, bu asrın başlarında I. Alaaddin Keykubad'ın 621 (M. 1224) tarihli kitabesi bulunuyordu⁽⁷⁾. Bugün kalıntı ortadan kalkmış, kitabe de Kayseri Askerî Hastanede, bina içinde bir duvara yerleştirilmiş olarak iyi bir şekilde muhafaza edilmektedir. Hastane kaybolan sur kalıntısının yerine isabet etmektedir. A. Gabriel söz konusu kitabeyi bulamadığını yazmaktadır⁽⁸⁾.

6. Sultan Hanı : Kayseri'nin Bünyan ilçesine bağlı Tuzhisar Köyü yakınında, Kayseri-Sivas yolu üzerindedir. Aksaray

Sultan Hanının çok benzeri olup onun gibi I. Alaaddin Keykubad tarafından yaptırılmıştır⁽⁹⁾.

7. Karatay Hanı : Yine Bünyan İlçesinin Karadayı Köyünde, Kayseri-Maraş yolu üzerinde bulunmaktadır. Meşhur Selçuklu veziri Celaleddin Karatay tarafından, Alaaddin Keykubad zamanında inşasına başlanan bu han oğlu II. Keyhüsrev zamanında, 638 (M. 1240) yılında tamamlanmıştır⁽¹⁰⁾.

8. Hunat (Huand) Medresesi : I. Alaaddin Keykubad'ın zevcesi, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi Mahperi Huand Hatun tarafından yaptırılan Cami ve türbeye bitişiktir. Yine bu binalara bitişik hamamla birlikte bütün yapılar Anadolu Selçuklularının ilk büyük külliyesini meydana getirirler. Külliyenin kronolojisi üzerinde çalışan Doç. Dr. Haluk Karamağralı kitabesi olmayan Medresenin I. Alaaddin Keykubad tarafından yaptırılmış olduğunu belirtmiştir⁽¹¹⁾. Medrese bugün Kayseri Türk ve İslam Eserleri Müzesi binası olarak kullanılmaktadır.

9. Hunat (Huand) Camii : Mahperi Huand Hatun tarafından 635 (1238) yılında yaptırılmıştır⁽¹²⁾. Huand ismi halk tarafından Hunat diye telaffuz edilmektedir.

10. Huand Kümbeti : Mahperi Hatun türbesidir ve içerisinde kendisinin tarihsiz mezartaşı bulunmaktadır.

11. Huand Türbesi önü duvarı : Cami ile birlikte yapılmış olan bu duvar⁽¹³⁾ caminin batı portalı ile medresenin Güney duvarı arasında uzanarak türbe avlusunun batısı kapatır. Ortasında bir hâcet penceresi bulunmaktadır.

12. Saraceddin Medresesi : Gavremoğlu Mahallesiinde olup Huand Külliyesine 100 m. kadar mesafededir. Küçük Hunat Medresesi diye de anılır. 636 (M. 1238-39) senesinde yapılmıştır⁽¹⁴⁾. Çok harap olan bina 1976 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek kurtarılmıştır.

13. Şeyh Turesan Zaviyesi : İncesu ve Ürgüp İlçeleri arasında sarp dağlar üzerindedir. Tarih kısmı kırk olan kitabesine göre bina II. Keyhüsrev zamanında (1237 - 1246) Mahperi Hatun tarafından yaptırılmıştır⁽¹⁵⁾.

14. Çifte Kümbet : I. Alaaddin Keykubad'ın zevcelerinden olup II. Keyhüsrev tarafından öldürülen, Eyyubî hükümdarı Melik Âdil'in kızı Âdile Hatun'un türbesidir ve kızları tarafından 645 (1247/48) senesinde yaptırılmıştır⁽¹⁶⁾. Şehrin Sivas çıkışındadır.

15. Hacı Kılınç Camii : Ebül Kasım Ali Et-Tusî tarafından 647 (M. 1249/50) yılında yaptırılmıştır⁽¹⁷⁾.

16. Hacı Kılınç Medresesi : Cami ile birlikte yapılmış olup⁽¹⁸⁾ açık avlusu ile camiye birleşmektedir.

17. Erkilet Hıdırellez Köşkü : Merkez Erkilet Bucağı kuzeyinde, Kayseri'nin en büyük tümülüsü üzerinde bulunan bu Selçuklu köşkünün kitabesinden bazı parçalar Kayseri Müzesindedir. Fakat bu parçalarda tarih ve yaptıranın ismi bulunmamaktadır. Yalnız Mordtman 1858 de kitabeyi tam olarak görmüş ve tarih kısmını 639 (M. 1241/42) olarak okumuştur⁽¹⁹⁾.

18. Bünyan Ulu Camii : Bünyan İlçesindedir, 654 (?) yılında meşhur mimar Kaluyan tarafından yapılmıştır⁽²⁰⁾.

19. Sahibiye Medresesi : 666 (M. 1267/68) yılında Selçuklu veziri Sahib Ata Fahreddin Ali tarafından bir çeşme ile birlikte yaptırılmıştır⁽²¹⁾. Şehrin Cumhuriyet Meydanındadır.

20. Seyyid Şerif Türbesi : Develi İlçesinde, tarihi Develi şehri olan Yukarı Güney Mahallesinde diğer Selçuklu yapıları ile bir arada bulunmaktadır. 695 (M. 1295/96) senesinde yapıldığına dair kitabesi bulunmaktadır⁽²²⁾.

21. Battal Camii : Kayseri'nin Battal Mahallesindedir. Eski müelliflerden Herevî ve Kazvinî XII. yüzyılda Kayseri'de Bat-

tal Mescidinden bahsetmektedir.⁽²³⁾ Meşhur İslam kahramanı Seyyid Battal Gazi'ye ait olduğu söylenen büyük ve tek tonozdan ibaret olan bu mescidi XIII. yüzyılda Selçuklular onun hatırasına binaen korumak için içten tonozla takviye kemerleri yapmışlar, dışını çepeçevre bir duvarla çevirip, dama merdivenler koymuşlar ve önüne bir türbe ilave etmişlerdir (Resim 4). Türbenin eyvan tipinde olan üst katı ve merdivenler bugün yıkılmış haldedir. Taşçı işaretleri, Selçuklular tarafından yaptırılan ve binayı saran çevre duvarları üzerindedir.

22. Avgunlu Medrese : Kitabesi bulunmayan bu XIII. yüzyıl Selçuklu Medresesinin⁽²⁴⁾ halk arasındaki ismi olan «Avgunlu» kelimesini Albert Gabriel «avgunu» şeklinde tesbit ederek menşei ve manasının bilinmediğini kaydetmiştir⁽²⁵⁾ Halbuki avgun, avgın kelimeleri Kayseri'de su kaynağı, su kanalı anlamında kullanılır⁽²⁶⁾. Kayseri merkez Konaklar Köyü yakınındaki su kanallarına da Avgun denilmektedir. Medreseye neden bu ismin verildiğini soruşturduğumuzda, bina içindeki kümbet-türbenin alt katından (cesetlik) eskiden su kaynadığı, onun için bu ismin verilmiş olduğu öğrenilmiştir. Hatta bu su kaynağından meydana gelen su birikintisi şifalı olarak kabul edilip halk hastalıklı çocukları bu suya batırmış. Bu yüzden kümbete halk «Şifalı Kümbet» ismini vermiştir.

23. Han Kümbeti : Şehir içerisinde, Talas yolu üzerinde, surlar dışında han olarak yapılmış olduğu halde sonradan camie çevrilmiş olan Han Camii önündedir ve XIII. yüzyıl yapılarından⁽²⁷⁾. Kümbetin kitabesi yoktur. İçerisinde lahit tipi, Selçuklu iki mermer mezar taşı bulunmaktadır.

24. Sarıhan : Merkez Talas Bucağına bağlı Kepez Köyünde bulunan bu han kalıntısı çok tahrip edilmiş olup tamamen ortadan kalkmak üzeredir. XIII. yüzyıla aittir.⁽²⁸⁾.

25. Cırkalan Hanı : Bugüne kadar hiçbir neşriyata girmemiş olan bu han merkeze 10 km. uzaklıktaki Cırkalan köyündedir. Kalıntılarında XIII. yüzyılın üstün işçilikli hanlarından biri olduğu anlaşılan bina yakın zamanlarda resmen yol inşaatı için ve köylüler tarafından maalesef feci şekilde tahrip edilmiştir (Resim 5). Burada kazı yapma imkanını bulamadığımız için görünür halini esas alarak tahmini bir planını veriyoruz (Bk. plan). Hanın hemen 100 m kadar doğusunda bulunan taş ocaklarından binanın taşları kesilmiş olduğu gibi bu devirde şehirde yapılmış birçok binaların da sarımtırak-esmer renkli taşlarının bu ocaklardan kesildiği anlaşılmaktadır.

26. Başakpınar Hanı : Merkez Talas Bucağının Başakpınar (eski ismi İspile) köyü yakınında bulunan XIII. yüzyıla ait bu han kalıntısı da bugüne kadar neşriyatta girmemiştir. Fena şekilde tahrip olmuştur.

27. Döner Kümbet : Kayseri merkezinde Talas yolu üzerindedir. Şah Cihan Hatununun türbesi olup XIII. asrın sonlarına doğru inşa edilmiştir⁽²⁹⁾. Türk-İslam sanatının önde gelen abidelerindedir. Kümbete döner ismi, onikigen planı sebebi ile şehirdeki diğer kümbetlere nazaran silindirik gövdeye benzerliği yüzünden, yuvarlak manasında verilmiş olmalıdır. Şah Cihan Hatun hakkında bir malumat edinilememiştir.

28. Köşk Medrese : Şehir merkezinde, Gültepe Mahallesindedir. Binanın ismi, halk arasında medrese olarak geçmesine rağmen ortada türbe, etrafında revakı ile mimarî durumu Tercan'daki Mama Hatun türbesi gibi bir mezar anıtı niteliğini vermektedir. Binanın, türbedeki mezar taşları ile birlikte bu asrın başlarında Kayseri mutasarrıfı tarafından kırdırılarak havuz yaptırılan mermer kitabesinde, Eretna Beyliğinin kurucusu Alaaddin Eretna Bey tarafından karısı için 740 (M.

1339/40) yılında yaptırılmış olduğu yazılı idi⁽³⁰⁾.

29. Emir Şahap Türbesi : Şehrin Yanıkoğlu Mahallesinde üç türbe ve bir köşkten ibaret binalardan birisidir⁽³¹⁾. Altı üstlü iki tonozdan meydana gelen türbenin (Resim 6) 728 (1327/28) tarihli kitabesi şöyledir :

هذه تربة المرعوم الغفور الامير
شهاب نور الله قبرا في صفر سنة ثمان وعشرين و سبعمائة

Türbe içinde Emir Şahap ve yakınlarına ait üç adet mermer mezartaşı vardır.

30. Emir Ali Türbesi : Şehrin Talas yolu üzerinde bulunan bu türbenin kitabesinden 751 (M. 1350/51) yılında Emir Ali için yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır⁽³²⁾. Türbenin mezar taşları Kayseri Müzesindedir.

31. Babük Bey Köşkü : Yanıkoğlu Mahallesinde Emir Şahap Türbesi yakınındadır (Resim 7). Kitabesinde Hacı Babük Bey tarafından «mekân» olarak 768 (M. 1366/67) yılında yaptırıldığı belirtilen⁽³³⁾ tek eyvan binanın bitişiğindeki kitabesiz, külahı kaybolmuş kümbet tipli türbe herhalde Moğol beyi⁽³⁴⁾ Babük Bey'e ait olmalıdır.

32. Seyyid Ali Türbesi : Yahyalı İlçesi merkezinde, hastane bahçesinde bulunan bu kümbet-türbe de bu güne kadar neşredilmemiştir (Resim 8). İki katlı, altıgen planlı kümbetin kubbe ve külahı yıkılmış olup iki satırlık, çok bozuk mermer kitabesinden bir şey anlamak mümkün değildir. XIII. yüzyıl sonu veya XIV. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olduğu söylenebilir.

33. Ali Cafer Kümbeti : Kitabesiz olan kümbetin⁽³⁵⁾. Eretna oğullarından Ali ve Cafer Beylere ait olduğu düşünülebilir. 1977 yılında Vakıflarca onarımına başlanmıştır.

34. Sırçalı Kümbet : Şehir merkezinin Endüstri Meslek Lisesi bahçesindedir. Silindirik gövdesi üstün işçilikle yapılmıştır. Külâhı ve katları ayıran ara tonozu yıkılmıştır. XIV. yüzyıla ait bu türbenin de kitabesi yoktur⁽³⁶⁾.

35. Dört Ayak Türbe : Şehrin Battal Mahallesi'nde bulunan ve Kırk Kızlar Türbesi diye de isimlendirilen⁽³⁷⁾ bu XIV. yüzyıl türbesi kitabesiz olup dört ayak üzerinde bir kubbe ve buna bitişik bir beşik tonozdan ibarettir. Kubbe altında ayaklar arası açık bırakılmıştır. 1977 yılında Vakıflarca yapılan restorasyonunda yıkık kubbe tamamlanmış ve üzerine bir külâh ilave edilmiştir (Resim 9,10).

36. Suya Kanmış Hatun Türbesi : Araları açık bırakılmış, altı ayak üzerinde bir kubbe ve külâhtan ibaret olacak bu türbenin altıgen kubbe kasnağından yukarısı tamamen yıkılmıştır. Kalan kısımlar yakın zamanlarda onarım görmüştür (Resim 11).

37. Haydar Bey Köşkü : Merkez Argıncık Bucağında çok muhkem şekilde inşa edilmiş olan bu köşk kitabesizdir⁽³⁸⁾. Ancak şehir içinde, Gavremoğlu Mahallesi'nde, Kutluğ Hatun Türbesi'nde bulunan Haydar Bey'in mezartaşından onun 750 (M. 1349/50) yılında vefat etmiş olduğu öğrenilmiştir⁽³⁹⁾. Bu durumda köşkün XIV. yüzyılın ikinci çeyreğinde yapılmış olduğu söylenebilir.

38. Kutluğ Hatun Türbesi : Türbe yuvarıkta belirtildiği gibi şehrin Gavremoğlu mahallesindedir. Tek katlı, kare planlı olup kubbe ve külâhı yıkılmış, ancak 1977 de Vakıflarca onarımına başlanmıştır. Şahane taş işçiliğine sahip portalinde (Resim 12,13) bulunan mermer kitabesinden türbenin 750 (M. 1349/50) yılında yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır.

39. Beşparmak Türbesi : Şehrin Erkilet yolu üzerinde, askerî birlik içerisinde bulunan iki katlı bu eyvan türbe de kitabesizdir⁽⁴⁰⁾.

40. Hatuniye Medresesi : Dulkadir oğullarından Nasıreddin Mehmed'e ait olup 835 (M. 1431/32) yılında yaptırılmıştır⁽⁴¹⁾. Şehrin Camikebir Mahallesi'nde, halen özel şahıslar elinde olan bu medrese çok harap durumdadır. Kitabesi Kayseri Müzesindedir.

41. Öksüz (Garip) Türbe : Pınarbaşı ilçesi Pazarören Bucağı yakınında ıssız bir mevkidedir. Dulkadiroğullarından Süleyman Bey'e aittir ve 844 (M. 1440/41) yılında yaptırılmıştır⁽⁴²⁾. Vakıflarca 1977 de onarımı yapılmıştır.

42. Kızıl Köşk : Şehrin Billur Bağları mevkiinde şahıslara ait arazi içerisinde. Mevzii itibariyle Erkilet Hıdırellez Köşkünün, ortada şehri bırakmak üzere karşısına isabet etmekte, onun gibi yüksek, şehre hakim bir yerde Seyran köşkü olarak inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Çok fazla tahrip edilmiş olan Köşkün (Resim 14) kalıntılarından, birisi ara takviye kemeri ile kademelendirilmiş üç uzun, sivri beşik tonozlu bölümü görülmektedir (bk. Plan). Binanın kalan kısmının iç ve dış yüz kesme taşları hemen tamamen soyulmuştur. Taşci işaretleri iç bölümlerde kalan birkaç sıra kesme taş üzerinde bulunmaktadır. XIII. yüzyıla tarihlenebileceğimiz bina ismini yakınında bir tümülüs olan Kızıl Tepeden almıştır. Önünde üç adet sarnıcı bulunmaktadır.

TAŞCI İŞARETLERİ

İşaretler burada tek tek ele alınıp Kayseri'de hangi binalarda bulunduğu ayrı ayrı gösterilmiştir. Bunlara bizim tesbit edemediğimiz fakat mevcut neşriyatta gösterilen Kayseri anıtlarındaki işaretler de ilave edilmiştir. Kayseri haricinde bazı bina, kayalar ve eşya üzerinde tesbit edilerek neşredilmiş benzer işaretlerin de bulunduğu yerler gösterilmiştir. Yine bu işaretlerin aslı olan eski Türk harfleri ve Oğuz damgaları ile münasebeti belirtilmiştir.

1. Tek işaretler

1 — | : Şifahane. İşaretler içinde en basit ve sade bir çizgiden ibaret olan bu şekil, A. Gabriel tarafından Niğde Hüdavent Hatun Türbesi⁽⁴³⁾, Amasya Torumtay Türbesinde⁽⁴⁴⁾, K. Erdmann tarafından Aksaray-Nevşehir arasındaki Ağzı Kara Han⁽⁴⁵⁾, Antalya yakınındaki Evdir Handa⁽⁴⁶⁾ tesbit edilmiştir. İşaret Göktürk (Orhun) alfabesinde sessiz harflerden ince s ve ş harfini gösterdiği gibi⁽⁴⁷⁾ Oğuz boylarına ait damgalarda başka şekillerle birlikte çok miktarda kullanılmıştır⁽⁴⁸⁾.

2 — √ : Yoğun Burç. Aynı işaret Niğde Hüdavent Hatun Türbesinde bulunmaktadır⁽⁴⁹⁾. Bu işaret te Göktürk alfabesinde i, i harflerine tekabül etmektedir⁽⁵⁰⁾.

3 — V, <, ^, > II. Anonim türbe, Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Yoğun Burç, Hunat Medresesi, Çifte Kümbet, Battal Camii, Bünyan Ulu Camii, Sahibiye Medresesi, Köşk Medrese. Kayseri binalarında yaygın olarak kullanılan bu işaret Niğde III. Türbe ve Hüdavent Hatun Türbesinde⁽⁵¹⁾, Sivas Ulu Camiinde⁽⁵²⁾, Malatya - Sivas yolundaki Hekim Han⁽⁵³⁾, Akşehir-Afyonkarahisar arasında İsaklı Han⁽⁵⁴⁾, Sivas-Amasya yolunda Yıldızeli yakınındaki Çiftlik Han⁽⁵⁵⁾, Alara-Antalya arasında Alara Handa⁽⁵⁷⁾ Ahlat çevresindeki abidelerde bulunmaktadır⁽⁵⁸⁾, ayrıca Ardahan ve Posof'ta at damgası olarak görülmektedir⁽⁵⁹⁾. İşaret Orhun alfabesinde o,u⁽⁶⁰⁾, Yenisey alfabesinde l⁽⁶¹⁾ harfine benzemektedir. Divan-ı Lügat üt Türk'te çift halde Oğuz boylarından Totır-ga boyunun damgası olarak gösterilmiştir⁽⁶²⁾.

4 — L, 7, J Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Yoğun Burç, Ok Burcu, Han Kümbeti, Hunat Camii, Hunat Medresesi, Hunat Türbesi, Karatay Hanı, Saraceddin Medresesi, Hacı

Kılınc Camii, Hacı Kılınc Medresesi, Döner Kümbet, Köşk Medresesi, Emir Ali Türbesi, Babük Bey Köşkü, Hatuniye Medresesi. 3 noda gösterilenin dik açılısı olan bu işaret Niğde Alaaddin ve Sungur Bey Camileri⁽⁶³⁾, Hekim Han⁽⁶⁴⁾, Aksaray Sultan Han⁽⁶⁵⁾, Ağzı Kara Han⁽⁶⁶⁾, Konya-Ankara yolu üzerindeki Sadeddin Han⁽⁶⁷⁾, yine Konya-Ankara yolunda Horozlu Han⁽⁶⁸⁾, Avanos Sarı Han⁽⁶⁹⁾, Tokat-Zile arasında Pazar'da Hatun Hanı⁽⁷⁰⁾, Çiftlik Han⁽⁷¹⁾ Evdir Handa⁽⁷²⁾, Ahlat çevresindeki abidelerde ve Ahlat'ın 5 km batısında Arkınlı Deresindeki kayalar üzerinde⁽⁷³⁾ bulunmaktadır. Menşei yine 3 No.lu işaretin menşeiine uymaktadır.

5 — } : Döner Kümbet. 3 ve 4 No.lu işaretlerin az farklısı olup kazıma hatası ile bu şekli aldığı düşünülebilir.

6 — < : Saraceddin Medresesi, Sırcalı Kümbet. Aynı işaret Ağzıkara Handa da bulunmaktadır⁽⁷⁴⁾.

7 — ~, ~ Haydar Bey Köşkü, Babük Bey Köşkü, Emir Şahap Türbesi, Ali Cafer Kümbeti. Kayseri'de daha çok XIV. yüzyıl yapılarında görülen bu işaret Aksaray Sultan Hanında da vardır⁽⁷⁵⁾.

8 — √ : Hunat Medresesi. İşaret Çiftlik Han'da bulunmaktadır⁽⁷⁶⁾.

9 — √* : Gıyasiye Medresesi. Yenisey alfabesinde s'nin bir variantına benzemektedir⁽⁷⁷⁾.

10 — √ : Huand Medresesi, Saraceddin Medresesi, Şeyh Turesan Zaviyesi.

11 — √ : Saraceddin Medresesi. İşaret Ahlat civarındaki abidelerde de vardır⁽⁷⁸⁾.

12 — Δ : Yoğun Burç, Sultan Hanı, Huand Ca-

mii, Huand Türbesi, Bünyan Ulu Camii, Saraceddin Medresesi, Hacı Kılınc Camii, Başakpınar (İspile) Hanı, İşaret Niğde'de II. ve III. Türbede, Sungurbey Camii ve Hüdavent Hatun Türbesinde⁽⁷⁹⁾, Sivas Ulu Camiinde⁽⁸⁰⁾, Denizli-Dinar arasındaki Çardak Han⁽⁸¹⁾, Hekim Han⁽⁸²⁾, Aksaray Sultan Han⁽⁸³⁾, Sadeddin Han⁽⁸⁴⁾, Avanos Sarı Han⁽⁸⁵⁾, Hatun Han⁽⁸⁶⁾, Akdağmaden-Yozgat arasında Çiçinli Sultan Han⁽⁸⁷⁾, İsaklı Han⁽⁸⁸⁾, Evdir Han⁽⁸⁹⁾, Kırkgöz Handa⁽⁹⁰⁾, Ahlat Abidelerinde⁽⁹¹⁾ de görülmektedir. Orhun ve Yenisey alfabeğinde ik, kı, k sesini veren harftir⁽⁹²⁾.

13 — : Şifahane, Han Kümbeti, Çifte Kümbet, Hacı Kılınc Camii. Aynı işaret Niğde'de Hüdavent Hatun Türbesinde⁽⁹³⁾, Hekim Handa⁽⁹⁴⁾, Sadeddin Handa⁽⁹⁵⁾, Çiftlik Handa⁽⁹⁶⁾, Kırkgöz Handa⁽⁹⁷⁾ da görülmektedir. Eski Türk yazıtlarından bazısında harf olarak kullanılmıştır⁽⁹⁸⁾.

14 — : Hunat Medresesi.

15 — : Saraceddin Medresesi. İşaretin benzerleri Niğde Hüdavent Hatun Türbesi⁽⁹⁹⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽¹⁰⁰⁾, Çiçinli Sultan Hanında⁽¹⁰¹⁾ da bulunmaktadır.

16 — : Hunat Medresesi.

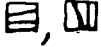
17 — : Şeyh Turesan Zaviyesi

18 — : Hunat Camii. Aynı işaret Orta Asya'da, Talas vadisinde bulunan ağaç parçası üzerindeki eski Türk yazısında harf olarak kullanılmıştır⁽¹⁰²⁾.

19 — : Şifahane, Yoğun Burç, Hunat Camii, Cırkalan Hanı,. Bu işarete Amasya Torumtay Türbesinde⁽¹⁰³⁾, Pazar Hatun Hanında⁽¹⁰⁴⁾, ve İsaklı Handa⁽¹⁰⁵⁾ görülmektedir. Orhun ve Yenisey alfabeğinde s ve ş harfinin bir varyantıdır⁽¹⁰⁶⁾.

20 — : Sultan Hanı

21 — : Şifahane, Sultan Hanı

22 — : Hunat Camii, Hunat Türbesi önü duvarı

23 — : Hunat Camii, Hunat Türbesi önü duvarı.

Aynı işaret Ağzı Kara Han⁽¹⁰⁷⁾, Sadeddin Han⁽¹⁰⁸⁾ da da bulunmaktadır.

24 — : Sultan Hanı. İşaret Aksaray Sultan Hanında bulunmaktadır⁽¹⁰⁹⁾.

25 — : Hunat Türbesi, Hunat Türbesi önü duvarı. Yine bu işarete Niğde Sungur Bey Camii⁽¹¹⁰⁾, Kırkgöz Handa⁽¹¹¹⁾ bulunmaktadır.

26 — : Sultan Hanı

27 — : Şifahane, Hunat Camii, Hunat Medresesi. Bu işaret de Niğde de II. Türbede⁽¹¹²⁾, Amasya Torumtay Türbesinde⁽¹¹³⁾, Horozlu Handa⁽¹¹⁴⁾, Çiftlik Hanında⁽¹¹⁵⁾ bulunmaktadır.

28 — : Şifahane, Sultan Hanı. İşaret Niğde Sungurbey Camiinde bulunmaktadır⁽¹¹⁶⁾.

29 — : Şifahane. İşaret Sivas Ulu Camiinde de bulunmaktadır⁽¹¹⁷⁾.

30 — : Huand Camii

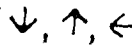
31 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane

32 — : Sultan Hanı

33 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane. İşaret Evdir Han'da bulunmakta⁽¹¹⁸⁾ ayrıca Sarıkamış, Divrik ve Ardahan'da at damgası olarak kullanılmaktadır⁽¹¹⁹⁾. Yenisey Alfabeğinde y harfidir⁽¹²⁰⁾.

34 — : Gıyasiye Medresesi, Han Kümbeti.

35 — : Gıyasiye Medresesi. Aynı işaret Evdir Handa da bulunmaktadır⁽¹²¹⁾. Talas yazıtlarında buna benzer işaretler vardır⁽¹²²⁾.

36 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Yoğun Burç, Sultan Hanı, Karatay Hanı, Hunat Türbesi, Battal Camii, Şeyh Turesan Zaviyesi, Erkilet Hıdırellez Köşkü, Hacı Kılınç Camii, Seyyid Ali Türbesi, Ali Cafer Türbesi, Öksüz Türbe. Kayseri binalarında çok rastlanan bu işaret Niğde III. Türbe, Sungur Bey Camii⁽¹²³⁾, Amasya Torumtay Türbesi⁽¹²⁴⁾, Hekim Han⁽¹²⁵⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽¹²⁶⁾, Horozlu Han⁽¹²⁷⁾, Avanos Sarı Han⁽¹²⁸⁾, Hatun Hanı⁽¹²⁹⁾, Çiçinli Sultan Hanı⁽¹³⁰⁾, Evdir Han⁽¹³¹⁾, Erzurum'da Bayro Köyünün 4 km doğusundaki Cunni Mağarasında⁽¹³²⁾, Ahlat Abidelerinde de görülmektedir⁽¹³³⁾. Türkçe ok ideogramından çıktığı anlaşılan bu işaret⁽¹³⁴⁾. Orhun ve Yenisey alfabesinde k, ok, uk, ko, ku seslerini veren harftir⁽¹³⁵⁾. Ayrıca Reşideddin'e göre Oğuzlardan Kınık Boyunun damgasıdır⁽¹³⁶⁾. Yalnız yazı ve damgalardaki işaretle taşçı ustalarının işaretleri arasında ortadaki çizginin uzunluğu sebebi ile farklılık bulunmaktadır.

37 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Karatay Hanı. Bu işarete ayrıca Niğde Sungur Bey Camii⁽¹³⁷⁾, Çardak Han⁽¹³⁸⁾, Hekim Han⁽¹³⁹⁾, Ağzı Kara Han⁽¹⁴⁰⁾, Horozlu Han⁽¹⁴¹⁾, Hatun Han⁽¹⁴²⁾, Evdir Han⁽¹⁴³⁾, Alara Han⁽¹⁴⁴⁾, Erzurum Cunni Mağarasında ve Sivas Su şehri'nin 10 km kuzeyindeki Karataş mevkiinde kayalar üzerinde⁽¹⁴⁵⁾, Ahlat Abidelerinde⁽¹⁴⁶⁾ görülmektedir. İşaret Kaşgarlı Mahmud ve Yazıcıoğluna göre tam olarak Salur (Salgur) boyunun damgasıdır⁽¹⁴⁷⁾.

38 — : Develi Seyyid Şerif Türbesi

39 — : Develi Seyyid Şerif Türbesi

40 — : Develi Seyyid Şerif Türbesi

41 — : Hunat Camii

42 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Yoğun Burç, Hunat Türbesi önü duvarı, Kutluğ Hatun Türbesi, İşaret Amasya Torumtay Türbesi ve Sivas Ulu Camiinde⁽¹⁴⁸⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽¹⁴⁹⁾, Sadeddin Han⁽¹⁵⁰⁾, Horozlu Han⁽¹⁵¹⁾, Avanos Sarı Han⁽¹⁵²⁾, Çiçinli Sultan Handa⁽¹⁵³⁾ da bulunmaktadır. Orhun Alfabesinde ng, Yenisey alfabesinde ng, ı, i, ç seslerini gösteren harflerdir.

43 — : Gıyasiye Medresesi, Hunat Camii, Saraceddin Medresesi, Beşparmak Türbesi. Aynı işaret Ağzı Kara Han⁽¹⁵⁴⁾, Çiçinli Sultan Hanında⁽¹⁵⁵⁾, Ahlat Abidelerinde⁽¹⁵⁶⁾, Kars ve Göl'e'de at damgası olarak görülmektedir⁽¹⁵⁷⁾. İşaret Orhun alfabesinde ç, l harfidir⁽¹⁵⁸⁾. Reşideddin'e göre Oğuz Boylarından Yazır ve Çepni Boyunun damgasıdır ve Yıva Boyu damgasının bir bölümüdür⁽¹⁵⁹⁾.

44 — : Cirkalan Hanı. İşaret Niğde Alaaddin Camii⁽¹⁶⁰⁾, Amasya Torumtay Türbesi⁽¹⁶¹⁾, Hatun Hanı⁽¹⁶²⁾, Kırkgöz Hanı⁽¹⁶³⁾, Erzurum Cunni Mağarasında⁽¹⁶⁴⁾ ve Ahlat'taki abidelerde bulunmaktadır⁽¹⁶⁵⁾. Kaşgarlı Mahmud'a göre Afşar, Yazıcıoğlu'na göre Kızık Boyunun damgasıdır⁽¹⁶⁶⁾. Kemalpaşa Orman Kadı Köyünde hayvanlar için damga olarak kullanılmıştır⁽¹⁶⁷⁾.

45 — : Kurt Erdmann tarafından Karatay Hanında tesbit edilmiştir⁽¹⁶⁸⁾.

46 — : Karatay Hanı, Hunat Camii, Hunat Türbesi önü duvarı., İşaret yine Horozlu Han⁽¹⁶⁹⁾, Avanos Sarı Han⁽¹⁷⁰⁾, Çiçinli Sultan Hanı⁽¹⁷¹⁾, Afyonkarahisar-Kütahya arasındaki Eğret Hanı⁽¹⁷²⁾, Çiftlik Hanı⁽¹⁷³⁾, Kargı Hanı⁽¹⁷⁴⁾, Cunni Mağarasında⁽¹⁷⁵⁾

ve Ahlat'taki abidelerde⁽¹⁷⁶⁾ bulunmakta, Bursa'nın Fodra Köyünde damga olarak kullanılmaktadır⁽¹⁷⁷⁾. Orhun alfabesinde iç harfidir⁽¹⁷⁸⁾.

47 — : Hunat Camii. İşaret Talas yazıtlarında harf olarak kullanılmıştır⁽¹⁷⁹⁾.

48 — : Gıyasiye Medresesi

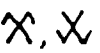
49 — : Öksüz Türbe. Aynı işaret Emdir Handa da bulunmaktadır⁽¹⁸⁰⁾.

50 — : Öksüz Türbe

51 — : Cirkalan Hanı

52 — : Şifahane, Gıyasiye Medresesi, Sultan Hanı, Cirkalan Hanı, Başakpınar Hanı, Saraceddin Medresesi, Hacı Kılınç Camii. İşaret yine Niğde III. Türbe⁽¹⁸¹⁾, Amasya Torumtay Türbesi⁽¹⁸²⁾, Eğridir-Akşehir yolundaki Ertokuş Hanı⁽¹⁸³⁾, Hekim Hanı⁽¹⁸⁴⁾, Ağzı Kara Hanı⁽¹⁸⁵⁾, Horozlu Hanı⁽¹⁸⁶⁾, Avanos Sarı Hanı⁽¹⁸⁷⁾, Çiçinli Sultan Hanı⁽¹⁸⁸⁾, Çiftlik Hanı⁽¹⁸⁹⁾, Kırkgöz Handa⁽¹⁹⁰⁾, Sarıkamış ve Divrik'te at damgası olarak⁽¹⁹¹⁾ bulunmaktadır. Orhun alfabesinde d harfi olan işaret⁽¹⁹²⁾ Reşideddin'e göre Kızık, Yazıcı Oğluna göre Afşar Boyunun damgasıdır⁽¹⁹³⁾.

53 — : Gıyasiye Medresesi. İşaret Avanos Sarı Handa⁽¹⁹⁴⁾, Cunni Mağarasında⁽¹⁹⁵⁾ bulunmaktadır. Kaşgarlı Mahmud'a göre Çepni, Reşideddin'e göre Döger Boyunun damgasıdır⁽¹⁹⁶⁾.

54 — : Gıyasiye Medresesi, Yoğun Burç, Sultan Hanı, Karatay Hanı, Hunat Camii, Hunat Medresesi, Şeyh Turesan Zaviyesi, Hıdırellez Köşkü. Yine işaret Aksaray Sultan Hanı⁽¹⁹⁷⁾, Ağzı Kara Hanı⁽¹⁹⁸⁾, Sadeddin Hanı⁽¹⁹⁹⁾, Horozlu Hanı⁽²⁰⁰⁾, Avanos Sarı Hanı⁽²⁰¹⁾, Çiçinli Sultan Hanı⁽²⁰²⁾, Çiftlik Hanı⁽²⁰³⁾, Alara Handa⁽²⁰⁴⁾, Cunni Mağarasında⁽²⁰⁵⁾ bulunmaktadır. Orhun Alfabesinde m, Yenisey Alfabesinde b harfine az farkla

(kırık yan çizgiler devam ettirilerek birleştirilmiştir) benzediği gibi⁽²⁰⁶⁾ Talas yazıtlarında harf olarak aynen bulunmaktadır⁽²⁰⁷⁾.

55 — : Battal Camii, Hunat

56 — : K. Erdmann tarafından Karatay Hanında tesbit edilmiştir⁽²⁰⁸⁾.

57 — : Battal Camii, Hunat Camii, Seyyid Ali Türbesi. Aynı işaret Niğde II. Türbe, III. Türbe, Sungur Bey Camii⁽²⁰⁹⁾, Aksaray Nevşehir arasındaki Alay Hanı⁽²¹⁰⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽²¹¹⁾, Ağzıkara Hanı⁽²¹²⁾, Hatun Hanı⁽²¹³⁾, Çiftlik Hanı⁽²¹⁴⁾, Kırkgöz Hanı⁽²¹⁵⁾, Alara Handa⁽²¹⁶⁾, Ahlat Abidelerinde ve Arkinli Deresinde⁽²¹⁷⁾ bulunmaktadır. İşaret Reşideddin ve Yazıcıoğlu'nun göre Eymür Boyunun damgasıdır⁽²¹⁸⁾.

58 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane Yoğun Burç, Hunat Camii. Aynı işaret Niğde Aladdin Camii, Sungurbey Camii⁽²¹⁹⁾, Amasya Torumtay Türbesi⁽²²⁰⁾, Ertokuş Hanı⁽²²¹⁾, Hekim Hanı⁽²²²⁾, Alay Hanı⁽²²³⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽²²⁴⁾, Sadeddin Hanı⁽²²⁵⁾, Horozlu Hanı⁽²²⁶⁾, Çiçinli Sultan Hanı⁽²²⁷⁾, Emdir Hanı⁽²²⁸⁾, Kırkgöz Hanı⁽²²⁹⁾ ve Alara Handa⁽²³⁰⁾ bulunmaktadır. Göktürk (Orhun) alfabesinde baş kelimesi için kullanılan işarettir⁽²³¹⁾.

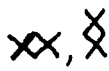
59 — : Yoğun Burç

60 — : Seyyid Ali Türbesi, Köşk Medrese. İşaret iki başı da çizgili olarak Niğde Sungurbey Camiinde bulunmaktadır⁽²³²⁾. Tunhuang'da bulunan eski Türk yazıtlarından IV numaralı yazmada bu şekle benzer harfler görülmektedir⁽²³³⁾.

61 — : Cirkalan Hanı

62 — : Gıyasiye Medresesi, Cirkalan Hanı

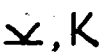
63 — : Saraceddin Medresesi

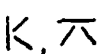
64 — : Gıyasiye Medrese-
si, Battal Camii.

Çardak Handa da bulunan bu işaret⁽²³⁴⁾ Orhun alfabesinde b'nin bir variantına, Yenisey alfabesinde e harfine benzemektedir⁽²³⁵⁾.

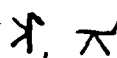
65 — : Battal Camii

66 — : Sultan Hanı. İşaret
Aksaray Sultan Ha-
nında da bulunmaktadır⁽²³⁶⁾.

67 — : Gıyasiye Medresesi,
Yoğun Burç, Ok
Burcu, Sarı Han, Hunat Camii, Hacı Kılınç Camii, Babük Bey Köşkü, Öksüz Türbe. Bu işaret de Niğde II. Türbe, Alaaddin Camii, Sungur Bey Camii⁽²³⁷⁾, Amasya Toruntay Türbesi⁽²³⁸⁾, Hekim Han⁽²³⁹⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽²⁴⁰⁾, Sadeddin Hanı⁽²⁴¹⁾, Avanos Sarı Han⁽²⁴²⁾, ve Çiftlik Handa⁽²⁴³⁾ bulunmaktadır. Kars ve Göle civarında at damgası olarak kullanılmıştır⁽²⁴⁴⁾.

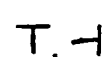
68 — : Gıyasiye Medrese-
si, Şifahane, Cirkalan Hanı, Hunat Camii, Şeyh Turesan Zaviyesi. Aynı işaret Niğde Alaaddin Camii⁽²⁴⁵⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽²⁴⁶⁾ ve Horozlu Handa⁽²⁴⁷⁾ bulunmaktadır.

69 — : Cirkalan Hanı

70 — : Gıyasiye Medrese-
si, Sultan Hanı. Bu
işarete Sadeddin Hanı⁽²⁴⁸⁾ ve Avanos Sarı Han'da⁽²⁴⁹⁾ bulunmaktadır.

71 — : Cirkalan Hanı

72 — : Hunat Camii

73 — : Gıyasiye Medrese-
si, Şifahane Battal
Camii, Hacı Kılınç Camii, Dört Ayak Türbe. İşaret yine Niğde Sungurbey Camii⁽²⁵⁰⁾, Çıncınlı Sultan Hanı⁽²⁵¹⁾, Çiftlik Hanı⁽²⁵²⁾, Öresin Hanı⁽²⁵³⁾, Evdir Han⁽²⁵⁴⁾, Cunni Mağarasında⁽²⁵⁵⁾ bulunmaktadır. Yazıcıoğlu'na göre Çepni ve Karaevli Boyunun damgasıdır⁽²⁵⁶⁾.

74 — : Gıyasiye Medrese-
si, Şifahane, Kara-
tay Hanı, Cirkalan Hanı. Niğde Sungurbey Camiinde de bulunmakta olup⁽²⁵⁷⁾ Reşideddin'e göre Kara Evli Boyunun damgasıdır⁽²⁵⁸⁾. Damga olarak Kemalpaşa Kum köyünde hayvanlarda⁽²⁵⁹⁾, Kars ve Göle'de atlarda kullanılmıştır⁽²⁶⁰⁾.

75 — : Cirkalan Hanı

76 — : Sultan Hanı, Cırka-
lan Hanı, K. Erd-
mann tarafından Karatay Hanında da tes-
bit edilmiştir⁽²⁶¹⁾. İşaret yine Kayseri dış-
ında Niğde Sungurbey Camii⁽²⁶²⁾, Sivas
Ulu Camii⁽²⁶³⁾, Hekim Hanı⁽²⁶⁴⁾, Aksaray
Sultan Hanı⁽²⁶⁵⁾, Hatun Hanı⁽²⁶⁶⁾, Öresin
Hanı⁽²⁶⁷⁾, Kırkgöz Handa⁽²⁶⁸⁾, Ahlat abide-
lerinde ve Arkinli Deresinde⁽²⁶⁹⁾ bulun-
maktadır. Ardahan'da at damgası olarak
kullanılmıştır⁽²⁷⁰⁾.

77 — : Gıyasiye Medrese-
si, Han Kümbeti,

Şeyh Turesan zaviyesi. Hekim Han⁽²⁷¹⁾, ve
Alay Handa⁽²⁷²⁾ da bulunmakta olup Or-
hun alfabesinde g harfidir⁽²⁷³⁾.

78 — : Hunat Camii. Gök-
türk alfabesinde ka-
lin d harfinin benzeridir⁽²⁷⁴⁾.

79 — : Şeyh Turesan Za-
viyesi

80 — : Sultan Hanı,
Karatay Hanı,
Cirkalan Hanı, Avgunu medrese, Hacı Kılınç Camii. Bu işaret de Niğde Alaaddin Camii⁽²⁷⁵⁾, Ertokuş Hanı⁽²⁷⁶⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽²⁷⁷⁾, Horozlu Han⁽²⁷⁸⁾, Çiftlik Hanı⁽²⁷⁹⁾, Kirk Göz Handa⁽²⁸⁰⁾ ve Ahlat Abidelerinde⁽²⁸¹⁾ bulunmaktadır. İşaret Orhun alfabesinde nç ve id harfleri olup⁽²⁸²⁾, Yazıcıoğlu'na göre de Yıva Boyunun damgasıdır⁽²⁸³⁾.

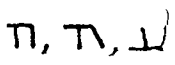
81 — : Cirkalan Hanı. Eski
Türk alfabesinde
harf olduğunu lalas'ta bulunan ahşap ya-
zıtlardan anlamaktayız⁽²⁸⁴⁾.

82 — : Cirkalan Hanı

83 — : Yoğun Burç

84 — : Sultan Hanı

85 — : Yoğun Burç

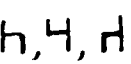
86 — Yoğun Burç, Sultan Hanı, Babük

Bey Köşkü. İşaret Niğde Sungurbey Camii⁽²⁸⁵⁾, Sadeddin Han⁽²⁸⁶⁾, Avanos Sarı Han⁽²⁸⁷⁾, İsaklı Hanı⁽²⁸⁸⁾, Evdir Hanı⁽²⁸⁹⁾, Ahlat abidelerinde bulunmaktadır⁽²⁹⁰⁾. Orhun ve Yenisey alfabesinde k, Yenisey alfabesinde z'nin bir variantı olarak kullanılmıştır⁽²⁹¹⁾.

87 — : Cirkalan Hanı. İşaret yine Hekim Hanı⁽²⁹²⁾, Alara Hanı⁽²⁹³⁾, ve Ahlat abidelerinde bulunmaktadır⁽²⁹⁴⁾.

88 — : Gıyasiye Medresesi, Sultan Hanı

89 — : Kızıl Köşk. İşaret Niğde Sungurbey Camii⁽²⁹⁵⁾, Aksaray Sultan Hanında⁽²⁹⁶⁾ bulunmaktadır.

90 — Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Cirkalan Hanı. Bu işaret de Ahlat da Arkinlı Deresi kayalarında ve abidelerde bulunmaktadır⁽²⁹⁷⁾. Göktürk (Orhun) ve Yenisey alfabesinde ö, ü'nün variantları ve k, r, t harfleridir⁽²⁹⁸⁾.

91 — : Karatay Hanı

92 — : Öksüz Türbe. İşaret Çiftlik Han⁽²⁹⁹⁾, Kırkgöz Han⁽³⁰⁰⁾ ve Arkinlı Deresinde⁽³⁰¹⁾ bulunmaktadır.

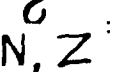
93 — Karatay Hanı

94 — : Gıyasiye Medresesi

95 — : Hunat Medresesi

96 — : Yoğun Burç

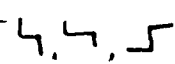
97 — : Hunat Medresesi

98 — : Gıyasiye Medresesi, Şifahane, Yoğun

Burç, Ok Burcu, Battal Camii, Hunat Camii, Hunat Türbesi, Sultan Hanı (K. Erdmann tesbiti, s. 95), Karatay Hanı, Cirkalan Hanı, Sarı Han (K. Erdmann tesbiti, s. 42), Saraceddin Medresesi, Avgunlu Medrese. Hıdırellez Köşkü, Hacı Kılınç Medresesi, Sahibiye Medresesi. İşaret Kayseri haricinde Niğde Sungurbey Camii, Hüdavent Hatun Türbesi⁽³⁰²⁾, Amasya Torumtay Türbesi⁽³⁰³⁾, Alay Hanı⁽³⁰⁴⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽³⁰⁵⁾, Ağzı Kara Han⁽³⁰⁶⁾ Sadeddin Hanı⁽³⁰⁷⁾, Horozlu Han⁽³⁰⁸⁾, Avanos Sarı Han⁽³⁰⁹⁾, İsaklı Hanı⁽³¹⁰⁾, Çiftlik Hanı⁽³¹¹⁾, Evdir Hanı⁽³¹²⁾, Kırkgöz Hanı⁽³¹³⁾, Cunnî Mağarası⁽³¹⁴⁾ ve Ahlat Abidelerinde⁽³¹⁵⁾ bulunmaktadır. Orhun alfabesinde ö, ü sesini veren harftir⁽³¹⁶⁾, ayrıca Oğuz boylarından Reşideddin'e göre Beğ-dili, Kaşkarlı Mahmud'a göre İğdir, ve Yazıcıoğlu'na göre Çavındır boyları damgalarının ayna bakışı simetriğidir⁽³¹⁷⁾. Kars, Göle, Ardahan ve Posof'ta at damgası olarak kullanılmıştır⁽³¹⁸⁾.

99 — Şifahane, Yoğun Burç, Battal Camii,

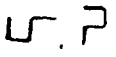
Hunat Medresesi, Cirkalan Hanı, Seyyid Ali Türbesi, Suya Kanmış Hatun Türbesi. İşaret ayrıca Hekim Han⁽³¹⁹⁾, Ağzı Kara Han⁽³²⁰⁾, Horozlu Han⁽³²¹⁾ ve Çınçınlı Sultan Hanında⁽³²²⁾ bulunmaktadır. Eski Türk Yenisey alfabesinde nç sesini veren harfin bir variantıdır⁽³²³⁾.

100 — Gıyasiye Medresesi, Yoğun Burç, Hunat Medresesi,

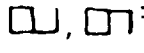
Köşk Medrese, Ali Cafer Kümbeti, Babük Bey Köşkü, Hatuniye Medresesi, Öksüz Türbe. Yine aynı işaret Sivas Ulu Camiinde⁽³²⁴⁾, Ertokuş Hanı⁽³²⁵⁾, Alay Han⁽³²⁶⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽³²⁷⁾, Çiftlik Hanı⁽³²⁸⁾, Öresin Hanı⁽³²⁹⁾, Alara Hanı⁽³³⁰⁾, Ahlat Abideleri ve Arkinlı Deresinde⁽³³¹⁾ bulunmaktadır. Orhun alfabesinde a, e sesini veren harfe benzemektedir⁽³³²⁾.

101 — : Sultan Hanı, Karatay Hanı (K. Erd-

man, s. 122),. Yenisey alfabesindeki r harfinin benzeridir⁽³³³⁾.

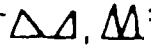
102 — : Körk Medrese, Sırçalı Kümbet, Babük Bey Köşkü, Hatuniye Medresesi. İşaret Sivas Ulu Camii⁽³³⁴⁾, Hekim Han⁽³³⁵⁾ da bulunmaktadır. Reşideddin'e göre Salur Boyunun damgasıdır⁽³³⁶⁾.

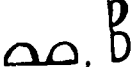
103 — : Giyasiye Medresesi, Karatay Hanı (K. Erdmann tesbiti, s. 122). Orhun ve Yenisey alfabesinde y harfinin benzeridir⁽³³⁷⁾.

104 — : Giyasiye Medresesi, Sultan Hanı (K. Erdmann tesbiti, s. 95), aynı işaret Çardak Han⁽³³⁸⁾, ve Öresin Han'da⁽³³⁹⁾ bulunmaktadır.

105 — : Şifahane

106 — : Hatuniye Medresesi. Aynı işaret Avanos Sarı Handa⁽³⁴⁰⁾ Hatun Hanında⁽³⁴¹⁾ ve Ahlat Abidelerinde⁽³⁴²⁾ bulunmaktadır. Küçük bir farkla Yazıcıoğlu'ndaki Bayındır damgasına benzemektedir⁽³⁴³⁾.

107 — : Giyasiye Medresesi, Sultan Hanı, Cırkalan Hanı. Aynı işaret Hekim Han⁽³⁴⁴⁾, Aksaray Sultan Hanı⁽³⁴⁵⁾, Ağzı Kara Han⁽³⁴⁶⁾, Sadeddin Han⁽³⁴⁷⁾ ve Horozlu Han'da⁽³⁴⁸⁾ bulunmaktadır. İşaret eski Türk harflerindedir⁽³⁴⁹⁾.

108 — : Giyasiye Medresesi, Şifahane. Bu işarete ayrıca Sadeddin Handa bulunmaktadır⁽³⁵⁰⁾, Orhun ve Yenisey alfabesinde ök, ük, kö, kü, k harfinin variantıdır.

109 — : Giyasiye Medresesi

110 — : Giyasiye Medresesi

111 — : I. Anonim Kümbet

112 — : Cırkalan Hanı

113 — : Hunat Camii

114 — : Giyasiye Medresesi

115 — : Hunat Camii

116 — : Giyasiye Medresesi, Karatay Hanı, Avgunlu Medrese, Hunat Camii, Hunat Türbesi önü duvarı.

117 — : Giyasiye Medresesi

118 — : Yoğun Burç

119 — : Giyasiye Medresesi. İşaret Aksaray Sultan Hanında biraz farklı olarak bulunmaktadır⁽³⁵¹⁾. Nagy-Szent-Miklos define-sindeki eski Türk yazıtlarında bulunan bir harfin aynısıdır⁽³⁵²⁾.

120 — : Şifahane

121 — : Şifahane. Yakın benzeri Çardak Han'da bulunmaktadır⁽³⁵³⁾.

122 — : Giyasiye Medresesi

123 — : Şifahane

124 — : Şifahane. Reşideddin'e göre Yazır Boyunun damgasıdır⁽³⁵⁴⁾.

125 — : Giyasiye Medresesi. İşaret Öresin Handa bulunmaktadır⁽³⁵⁵⁾.

126 — : Şeyh Turesan Zaviyesi

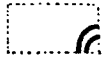
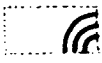

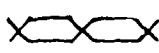

127 — : Karatay Hanı (K. Erdmann tesbiti, s. 122).

128 — : Sultan Hanı. Aynı işaret Hekim Han⁽³⁵⁶⁾, Öresin Han⁽³⁵⁷⁾ ve Kırkgöz Handa⁽³⁵⁸⁾ bulunmaktadır.

129 — : Karatay Hanı (K. Erdmann tesbiti, s. 122).

- 130 — : Sultan Hanı
- 131 — : Hunat Medresesi.
Arapça Allah (الله) yazısına benzemektedir.
- 132 — : Battal Camii. Talas yazıtlarında harf olarak görülmektedir⁽³⁵⁹⁾.
- 133 — : Giyasiye Medresesi
- 134 — : Giyasiye Medresesi
- 135 — : Sultan Hanı. İşaret Horözlü Handa da bulunmaktadır⁽³⁶⁰⁾.
- 136 — : Karatay Hanı
- 137 — : II. Anonim Kümbet
- 138 — : Dört Ayak Türbe. İşaret Hekim Han⁽³⁶¹⁾ ve Öresin Handa da⁽³⁶²⁾ vardır. Reşideddin'e göre Afşar Boyunun damgasıdır⁽³⁶³⁾.
- 139 — : Sultan Hanı, Hunat Camii. Bu işaret de ayrıca Sadeddin Han⁽³⁶⁴⁾, Horozlu Han⁽³⁶⁵⁾ ve Kırkgöz Handa bulunmaktadır⁽³⁶⁶⁾.
- 140 — : Karatay Hanı
- 141 — : Karatay Hanı, Hunat Türbesi, Hunat Türbesi önü duvarı.
- 142 — : Yoğun Burç, Sultan Hanı, Karatay Hanı
- (K. Erdmann tesbiti, s. 122), Hunat Camii (bazılarının ortasında nokta var), Hıdırellez Köşkü. Mühr-i Süleyman ismi ile eski paralarda ve tezyinata çok kullanılan bu işaret ayrıca Niğde Hüdavent Hatun Türbesinde⁽³⁶⁷⁾, Amasya Torumtay Türbesinde⁽³⁶⁸⁾, Çardak Handa⁽³⁶⁹⁾, Sadeddin Hanında⁽³⁷⁰⁾ ve Kırkgöz Handa da⁽³⁷¹⁾ bulunmaktadır.
- 143 — : Taşların köşesine yay şeklinde çizili-

len bu işaret Hunat Camii ve Hıdırellez Köşkünde tesbit edilmiştir.

- 144 — : Giyasiye Medresesi, Battal Camii, Cırkalan Hanı, Kızıl Köşk
- 145 — : Sultan Hanı
- 146 — : Şeyh Turesan Zaviyesi
- II. Birleşik İşaretler**
- 147 — : Yoğun Burç
- 148 — : Yoğun Burç
- 149 — : Karatay Hanı (K.Erdmann tesbiti. s. 122)
- 150 — : Hunat Camii
- 151 — : Yoğun Burç
- 152 — : Şeyh Turesan Zaviyesi
- 153 — : Şeyh Turesan Zaviyesi
- 154 — : Şeyh Turesan Zaviyesi
- 155 — : Bünyan Ulu Camii
- III. Binalardaki tezyinata benzer işaretler**
- 156 — : Sultan Hanı (Erdmann tesbiti, s. 95), Sarıhan (Erdmann tesbiti, s. 42), Battal Camii. Aynı işaret Çardak Hanı⁽³⁷²⁾, Çiftlik Hanı⁽³⁷³⁾, Alara Hanı⁽³⁷⁴⁾ ve Ahlat abidelerinde⁽³⁷⁵⁾ bulunmaktadır.
- 157 — : Hunat Medresesi
- 158 — : Giyasiye Medresesi
- 159 — : Karatay Hanı
- IV. İnsan ve hayvan tasvirleri**
- 160 — : Sultan Hanı
- 161 — : Sultan Hanı

Sonuç : Kataloğunu verdiğimiz ve imkan nisbetinde diğer vilayetlerdeki bazı abidelerde bulunan işaretlerle karşılaştırarak menşelerini araştırdığımız Kayseri'deki taşçı işaretlerini sonuç olarak, menşe itibariyle altı grupta toplayabiliriz :

I. Başta Orhun ve Yenisey olmak üzere muhtelif eski Türk kitabelerinde bulunan Türk harfleri.

II. Oğuz Boylarından bazılarının damgaları.

III. Birçok yapıda müşterek olarak gördüğümüz, bir kaynağa dayanması icab eden fakat menşeyini tesbit edemediğimiz işaretler.

IV. Yaygın olarak kullanılan uğur motifleri, mühr-i Süleyman ve gamalı haç gibi.

V. Ustaların binalardaki, bilhassa taş tezyinattan esinlenerek çizdikleri işaretler.

VI. Nihayet serbest ve şahsa mahsus olarak çizilen işaretler.

İşaretlerin menşeleri araştırılırken eski Türk harflerinden başka diğer milletle-

re ait alfabeler göz önüne alındığında buralarda da işaretlere birçok benzer ve eş şekillerin bulunduğu görülmüştür. Ancak çok eski zamanlardan beri Türklerin kayalara, mezar taşlarına, durak ve mesken yerlerine damgalar yapmaları, meselâ Orta Asya'da taş, kaya ve mezar taşları üzerindeki Türklere ait damgalar⁽³⁷⁶⁾, yukarda bahsi geçen Sivas Karataş yaylası, Ahlat Arıklı Deresinde kayalar üzerinde, yine Erzurum Cunni Mağarasında, Bulgaristanda eski Bulgar Türklerine ait Madara kaya ve mağaralarında⁽³⁷⁷⁾, nihayet bazı eski Türk paralarında⁽³⁷⁸⁾ bulunan damga ve işaretler, Türklerde bu adetin yaygın ve geleneksel olduğunu göstermektedir. Mülkiyet prensibine ve nesebe önem veren Türkler her gittikleri yerde damgaları ile silinmez izlerini bırakmışlardır⁽³⁷⁹⁾. Anadolu'da diğer vilayetlerde olduğu gibi Kayseri'de bulunan Türk abideleri üzerine de Türk ustaları aynı inanç ve adetin devamı olarak damgalarını koymuşlardır. Kayseri'de Türklerden önceki Bizans ve Roma yapılarında böyle işaretlerin bulunmaması, burada bu geleneğin Türklere ait olduğunun başka bir delilidir.

D İ P N O T L A R

Mehmet ÇAYIRDAĞ

- (1) Albert Gabriel, Kayseri Türk Anıtları, Çev. A.A. Tütenk, s. 27, 58, 70, 79; Kurt Erdmann, Das Anatolische Karavansaray Des 13. Jahrhunderts, Teil I, Berlin 1961, s. 42, 95, 122.
- (2) Osman Ferit Sağlam, Şimdiye kadar yayınlanmamış bazı kitabelerle meskûkatın millî tarihe hizmetleri, IV. Türk Tarih Kongresi, s. 158 vd.
- (3) Tahsin Özgüç-Mahmut Akok, Develi abideleri, Belleten S. 75, s. 377-384.
- (4) Halil Edhem, Kayseriye Şehri, İst. 1334, s. 30.
- (5) Süheyl Ünver, Selçuk Tababeti, Ankara 1940, s. 52-55.
- (6) Halil Edhem, a. e., s. 41.
- (7) a. e., s. 42
- (8) Kayseri Türk Anıtları, s. 28.
- (9) Oktay Aslanapa, Türk Sanatı, İst. 1973, C II, s. 155.
- (10) Kayseri Türk Anıtları, s. 114.
- (11) Haluk Karamağralı, Kayseri'de Huand Camii'nin restitüsyonu ve Huand manzumesinin kronolojisi hakkında bazı mülâhazalar, İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. XXI, s. 199 vd.
- (12) Halil Edhem, a. e., s. 62.
- (13) Haluk Karamağralı, a. e., s. 206.
- (14) Kayseri Türk Anıtları, s. 72.
- (15) Zaviye hakkında hazırladığımız makale Belleten dergisine verilmiş, henüz neşredilmemiştir.
- (16) Halil Edhem, a. e., s. 85-88.
- (17) a. e., s. 88.
- (18) a. e., s. 88.
- (19) Tahsin Özgüç-Mahmut Akok, Alayhan, Öresün Han ve Hızırilyas Köşkü, Belleten, S. 81, s. 147.
- (20) S. Dilaver Bünyan Ulu Camii, Sanat Tarihi Yıllığı II, İst. 1968, s. 187-189.
- (21) Halil Edhem, a. e., s. 98.
- (22) Tahsin Özgüç-Mahmut Akok, Develi Abideleri, Belleten, S. 75, s. 383.
- (23) Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İst. 1971, s. 124, N. 43.
- (24) Kayseri Türk Anıtları, s. 67; Abdullah Kuran, Anadolu Medreseleri, Ankara 1969, s. 18.
- (25) Kayseri Türk Anıtları, s. 67.
- (26) Avgın : Duvarda suyun girmesine yarayan delik veya üstü kapalı su yolu, Türkçe Sözlük, T.D.K. Ankara 1969. Kayseri'de büyük kanallar açılmadan önce, birçok semtlerde evlerin bodrum katlarından su kaynardı. Bugün de şehir içinde, toprak altından çok kısa mesafeden su çıkarmak mümkündür.
- (27) Tahsin Özgüç-Mahmut Akok, Üç Selçuklu abidesi, Dolayhan, Kesikköprü Kervansarayı ve Han Camii, Belleten, S. 86, s. 251-260; Kurt Erdmann, a. e., N. 50.
- (28) K. Erdmann, a. e., Nr. 6; M. Kemal Özergin, Selçuklu Kervansarayları, İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Dergisi, S. 20, s. 161, Nr. 106.
- (29) Halil Edhem, a. e., s. 106; Kayseri Türk Anıtları, s. 82.
- (30) Halil Edhem, a. e., s. 113, Kayseri Türk Anıtları, s. 76.
- (31) Kemaleddin, Erciyes Kayserisi, Kayseri, 1934, s. 86.
- (32) Halil Edhem, a. e., s. 119; Kayseri Türk Anıtları, s. 95; Mahmut Akok, Kayseri'de dört mezar anıtı, Türk Etnoğrafya Dergisi, S. XII - 1969, s. 17-52.
- (33) Osman Ferit Sağlam, a. y., s. 160.
- (34) Faruk Sümer, Anadolu'da Moğollar, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, I-1969, s. 117.
- (35) Halil Edhem, a. e., s. 109; Kayseri Türk Anıtları, s. 93; Mahmut Akok, Kayseride dört mezar anıtı, s. 17-52; M. Oluş Arık, Erken devir Anadolu mimarisinde türbe biçimleri, Anadolu, XI-1967, s. 57-119; Oktay Aslanapa, a. e., s. 200.
- (36) Halil Edhem, a. e., s. 108; Kayseri Türk Anıtları, s. 90; Mahmut Akok, a. y.; Celal Esat Arseven, Türk Sanat Tarihi, s. 197; M. Oluş Arık, a. y.; Oktay Aslanapa, a. e., s. 200.
- (37) Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Zuhuri Danişman yayını, İst. 1970, C. 5, s. 70.
- (38) Kayseri Türk Anıtları, s. 101; Celal Esat Arseven, a. e., s. 163; Oktay Aslanapa, a. e., s. 180.

- (39) Naci Kum, Haydar Beyin mezarı nerede?, Erciyes, Kayseri Halkevi Dergisi, 1938, S. 6-7-8, s. 235-238.
- (40) M. Oluş Arık, a. y.
- (41) Halil Edhem, a. e., s. 124; Kayseri Türk Anıtları, s. 80; Oktay Aslanapa, a. e., s. 236; Metin Sözen, Anadolu Medreseleri, İst. 1972, C. II, s. 149.
- (42) M. Oluş Arık, a. y.; Faruk Sümer, Bozok tarihine dair araştırmalar, Cumhuriyetin 50. Yılına Anma Kitabı, D.T.C. Fak. yayını, 1973, s. 346.
- (43) Albert Gabriel, Niğde Türk Anıtları, Çeviren A.A. Tütenk. Ankara 1962, s. 43.
- (44) Albert Gabriel, Monuments Turcs D'Anatolia, Amasya-Tokat-Sivas, Paris 1934, s. 61.
- (45) K. Erdmann, a. e., s. 101.
- (46) a. e., s. 177.
- (47) Muharrem Ergin, Orhun Abideleri, 1000 Temel Eser No. 32. İst. 1970, s. 134.
- (48) Kaşgarlı Mahmud, Divan-ı Lügati't-Türk, Terc. B. Atalay, C. I, s. 55; Faruk Sümer, Oğuzlar, Ankara 1972, s. 210-211.
- (49) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (50) Muharrem Ergin, a. e., s. 133.
- (51) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (52) Amasya-Tokat-Sivas, s. 145.
- (53) Erdmann, a. e., s. 63.
- (54) a. e., s. 143.
- (55) a. e., s. 157..
- (56) a. e., s. 180.
- (57) a. e., s. 186.
- (58) İbrahim Kafesoğlu, Ahlat çevresinde 1945 te yapılan tarihî ve arkeolojik tetkik seyahatı raporu, İ.Ü. Ed. Fak. Tarih Dergisi, C. I, S. 1, s. 184, 185, Levha IV.
- (59) Şükrü Elçin, At Damgaları, Türk Etnoğrafya Dergisi, S. VI, s. 26.
- (60) Muharrem Ergin, a. e., s. 133.
- (61) Hüseyin Namık Orkun, Eski Türk Yazıtları, İst. 1936, C. I, s. 17.
- (62) Divan-ı Lügati't-Türk, C. I, s. 56.
- (63) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (64) Erdmann, a. e., s. 63.
- (65) a. e., s. 63.
- (66) a. e., s. 101.
- (67) a. e., s. 102.
- (68) a. e., s. 116.
- (69) a. e., s. 134
- (70) a. e., s. 138.
- (71) a. e., s. 157.
- (72) a. e., s. 177.
- (73) İbrahim Kafesoğlu, a. y.
- (74) Erdmann, a. e., s. 101.
- (75) a. e., s. 88.
- (76) a. e., s. 157.
- (77) Hüseyin Namık Orkun, a. e., C. II, s. 19.
- (78) İbrahim Kafesoğlu, a. y.
- (79) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (80) Amasya - Tokat - Sivas, s. 145.
- (81) Erdmann, a. e., s. 61.
- (82) a. e., s. 63.
- (83) a. e., s. 88.
- (84) a. e., s. 102.
- (85) a. e., s. 134.
- (86) a. e., s. 138.
- (87) a. e., s. 141.
- (88) a. e., s. 143.
- (89) a. e., s. 177.
- (90) a. e., s. 180.
- (91) İbrahim Kafesoğlu, a. y.
- (92) Hüseyin Namık Orkun, a. e., C. I, s. 17; Muharrem Ergin, a. e., s. 135.
- (93) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (94) Erdmann, a. e., s. 63.
- (95) a. e., s. 102.
- (96) a. e., s. 157.
- (97) a. e., s. 180.
- (98) Hüseyin Namık Orkun, a. e., C. I, s. 17, Yenisey alfabesinde y harfi olarak; C. II, s. 156; C. III, s. 265.
- (99) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (100) Erdmann, a. e., s. 88.
- (101) a. e., s. 141.
- (102) H. N. Orkun, a. e., C. III, s. 211.
- (103) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
- (104) Erdmann, a. e., s. 138.
- (105) a. e., s. 143.
- (106) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 133.
- (107) Erdmann, a. e., s. 101.
- (108) a. e., s. 102.
- (109) a. e., s. 88.
- (110) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (111) Erdmann, a. e., s. 180.
- (112) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (113) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
- (114) Erdmann, a. e., s. 116.
- (115) a. e., s. 157.
- (116) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
- (117) Amasya - Tokat - Sivas, s. 145.
- (118) Erdmann, s. 177.
- (119) Şükrü Elçin, a. y.
- (120) Orkun, C. I, s. 17.

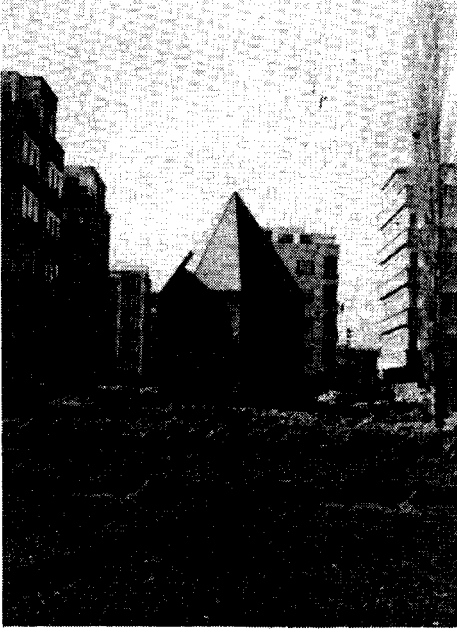

- (121) Erdmann, s. 177.
(122) Orkun, C. II, s. 134, 135.
(123) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(124) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(125) Erdmann, a. e., s. 63.
(126) a. e., s. 88.
(127) a. e., s. 116.
(128) a. e., s. 134.
(129) a. e., s. 138.
(130) a. e., s. 141.
(131) a. e., s. 177.
(132) Dr. Hamit Zübeyir Koşay, Kuzey Anadolu'da kayalara hakedilmiş eski Türk işaretleri, Türk Etnografya Dergisi, s. XI, 1968, s. 32.
(133) Kafesoğlu, a. y.
(134) Orkun, C. I, s. 16; Ergin, a. e., s. 131.
(135) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 135.
(136) Oğuzlar, s. 210 - 211.
(137) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(138) Erdmann, a. e., s. 61.
(139) a. e., s. 63.
(140) a. e., s. 101.
(141) a. e., s. 116.
(142) a. e., s. 138.
(143) a. e., s. 177.
(144) a. e., s. 186.
(145) Koşay, a. y.
(146) Kafesoğlu, a. y.
(147) Oğuzlar, a. y.
(148) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61, 145.
(149) Erdmann, a. e., s. 88.
(150) a. e., s. 102.
(151) a. e., s. 116.
(152) a. e., s. 134.
(153) a. e., s. 141.
(154) a. e., s. 101.
(155) a. e., s. 141.
(156) Kafesoğlu, a. y.
(157) Elçin, a. y.
(158) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 134.
(159) Oğuzlar, a. y.
(160) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(161) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(162) Erdmann, a. e., s. 138.
(163) a. e., s. 180.
(164) Koşay, a. y.
(165) Kafesoğlu, a. y.
(166) Oğuzlar, a. y.
(167) Ali Rıza Yalçın, Uludağ çevresinde Türk damgaları, ill. Türk Tarih Kongresi, s. 462.
(168) Erdmann, a. e., s. 122.
(169) a. e., s. 116.
(170) a. e., s. 134.
(171) a. e., s. 141.
(172) a. e., s. 153.
(173) a. e., s. 157.
(174) a. e., s. 183.
(175) Koşay, a. y.
(176) Kafesoğlu, a. y.
(177) Yalçın, a. y.
(178) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 135.
(179) Orkun, a. e., C. III, s. 210, 211, 212, 213.
(180) Erdmann, a. e., s. 177.
(181) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(182) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(183) Erdmann, a. e., s. 53.
(184) a. e., s. 63.
(185) a. e., s. 101.
(186) a. e., s. 116.
(187) a. e., s. 134.
(188) a. e., s. 141.
(189) a. e., s. 157.
(190) a. e., s. 180.
(191) Elçin, a. y.
(192) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 134
(193) Oğuzlar, a. y.
(194) Erdmann, a. e., s. 134.
(195) Koşay, a. y.
(196) Oğuzlar, a. y.
(197) Erdmann, a. e., s. 88.
(198) a. e., s. 101.
(199) a. e., s. 102.
(200) a. e., s. 116.
(201) a. e., s. 134.
(202) a. e., s. 141.
(203) a. e., s. 157.
(204) a. e., s. 186.
(205) Koşay, a. y.
(206) Orkun, a. e., C. I, s. 17.
(207) a. e., C. II, s. 137; C. III, s. 210, 211, 212.
(208) Erdmann, a. e., s. 122.
(209) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(210) Erdmann, a. e., s. 81.
(211) a. e., s. 88.
(212) a. e., s. 101.
(213) a. e., s. 138.
(214) a. e., s. 157.
(215) a. e., s. 180.
(216) a. e., s. 186.
(217) Kafesoğlu, a. y.
(218) Oğuzlar, a. y.
(219) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(220) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(221) Erdmann, a. e., s. 53.
(222) a. e., s. 63.

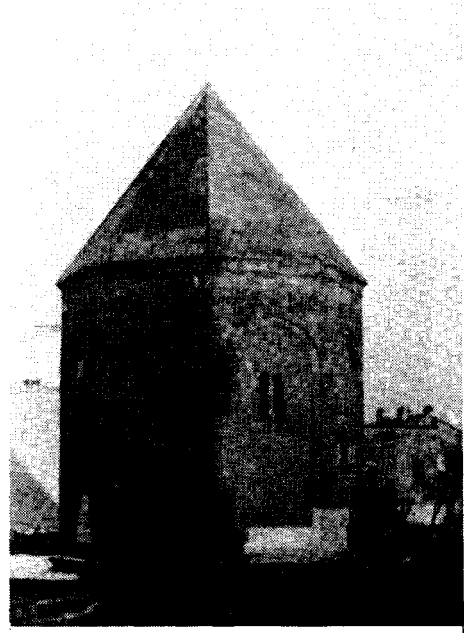
- (223) a. e., s. 81.
(224) a. e., s. 88.
(225) a. e., s. 102.
(226) a. e., s. 116.
(227) a. e., s. 141.
(228) a. e., s. 177.
(229) a. e., s. 180.
(230) a. e., s. 186.
(231) Ergin, a. e., s. 133.
(232) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(233) Orkun, a. e., C. II, s. 100, elyazma IV. asıl metnin fotoğrafı.
(234) Erdmann, a. e., s. 61.
(235) Orkun, a. e., C. I, s. 117; Ergin, a. e., s. 133.
(236) Erdmann, a. e., s. 88.
(237) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(238) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(239) Erdmann, a. e., s. 63.
(240) a. e., s. 88.
(241) a. e., s. 102.
(242) a. e., s. 134.
(243) a. e., s. 152.
(244) Elçin, a. y.
(245) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(246) Erdmann, a. e., s. 88.
(247) a. e., s. 116.
(248) a. e., s. 102.
(249) a. e., s. 134.
(250) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(251) Erdmann, a. e., s. 141.
(252) a. e., s. 157.
(253) a. e., s. 167.
(254) a. e., s. 177.
(255) Koşay, a. y.
(256) Oğuzlar, a. y.
(257) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(258) Oğuzlar, a. y.
(259) Yalçın, a. y.
(260) Elçin, a. y.
(261) Erdmann, a. e., s. 122.
(262) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(263) Amasya - Tokat - Sivas, s. 145.
(264) Erdmann, a. e., s. 63.
(265) a. e., s. 88.
(266) a. e., s. 138.
(267) a. e., s. 167.
(268) a. e., s. 180.
(269) Kafesoğlu, a. y.
(270) Elçin, a. y.
(271) Erdmann, a. e., s. 63.
(272) a. e., s. 81.
(273) Orkun a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e. s. 134.
(274) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 135.
(275) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(276) Erdmann, a. e., s. 53.
(277) a. e., s. 88.
(278) a. e., s. 116.
(279) a. e., s. 157.
(280) a. e., s. 180.
(281) Kafesoğlu, a. y.
(282) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 135.
(283) Oğuzlar, a. y.
(284) Orkun, a. e., C. III, s. 211.
(285) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(286) Erdmann, a. e., s. 102.
(287) a. e., s. 134.
(288) a. e., s. 143.
(289) a. e., s. 177.
(290) Kafesoğlu, a. y.
(291) Orkun, a. e., C. I, s. 17, Ergin, a. e., s. 134.
(292) Erdmann, a. e., s. 63.
(293) a. e., s. 186.
(294) Kafesoğlu, a. y.
(295) Niğde Türk Anıtları, s. 43, işaret burada biraz meğillidir.
(296) Erdmann, a. e., s. 88.
(297) Kafesoğlu, a. y.
(298) Orkun, a. e., C. I, s. 17, Ergin, a. e., s. 134, 135.
(299) Erdmann, a. e., s. 141.
(300) a. e., s. 180.
(301) Kafesoğlu, a. y.
(302) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(303) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(304) Erdmann, a. e., s. 81.
(305) a. e., s. 88.
(306) a. e., s. 101.
(307) a. e., s. 102.
(308) a. e., s. 116.
(309) a. e., s. 134.
(310) a. e., s. 143.
(311) a. e., s. 157.
(312) a. e., s. 177.
(313) a. e., s. 180.
(314) Koşay, a. y.
(315) Kafesoğlu, a. y.
(316) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 133.
(317) Oğuzlar, a. y.
(318) Elçin, a. y.
(319) Erdmann, a. e., s. 63.
(320) a. e., s. 101.
(321) a. e., s. 116.
(322) a. e., s. 141.
(323) Orkun, a. e., C. I, s. 17.
(324) Amasya - Tokat - Sivas, s. 145.
(325) Erdmann, a. e., s.

- (326) a. e., s. 81.
(327) a. e., s. 88.
(328) a. e., s. 157.
(329) a. e., s. 167.
(330) a. e., s. 186.
(331) Kafesoğlu, a. y.
(332) Orkun, a. e., C. II, s. 17. Ergin, a. e., s. 133.
(333) Orkun, a. e., C. I, s. 17.
(334) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(335) Erdmann, a. e., s. 63.
(336) Oğuzlar, a. y.
(337) Orkun, a. e., C. I, s. 17; Ergin, a. e., s. 135.
(338) Erdmann, a. e., s. 61.
(339) a. e., s. 161, küçük bir çizgi ilavesi var. Bu çizgi ile birlikte Akkoyunlu sikkelerindeki Bayındır Boyu damgasının aynısıdır. İbrahim Artuk, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Teşhirdeki İslâmî Sikkeler Kataloğu, İst. 1974, C. II, s. 338, 339.
(340) Erdmann, a. e., s. 134.
(341) a. e., s. 138.
(342) Kafesoğlu, a. y.
(343) Oğuzlar, a. y.
(344) Erdmann, a. e., s. 63.
(345) a. e., s. 88.
(346) a. e., s. 101.
(347) a. e., s. 102, Kayseri'deki işaretlerden az farklı.
(348) a. e., s. 116.
(349) Orkun, a. e., C. III, s. 265, Nikolsburg alfabesi.
(350) Erdmann, a. e., s. 102.
(351) a. e., s. 88, orta yuvarlağı köşelidir
(352) Orkun, a. e., C. II, s. 195.
(353) Erdmann, a. e., s. 61, işaret burada simetrik olarak ters ve yuvarlak kısım dik ve köşeli çizilmiştir.
(354) Oğuzlar, a. y.
(355) Erdmann, a. e., s. 167, alttaki çizgi aksi istikamettedir.
(356) a. e., s. 63.
(357) a. e., s. 167.
(358) a. e., s. 180.
(359) Orkun, a. e., C. III, s. 213.
(360) Erdmann, a. e., s. 116.
(361) a. e., s. 63.
(362) a. e., s. 167.
(363) Oğuzlar, a. y.
(364) Erdmann, a. e., s. 102.
(365) a. e., s. 116, buradaki işaretin etrafı çerçeveselidir.
(366) a. e., s. 180.
(367) Niğde Türk Anıtları, s. 43.
(368) Amasya - Tokat - Sivas, s. 61.
(369) Erdmann, a. e., s. 61.
(370) a. e., s. 102.
(371) a. e., s. 180.
(372) a. e., s. 61.
(373) a. e., s. 157.
(374) a. e., s. 186.
(375) Kafesoğlu, a. y.
(376) Orkun, a. e., C. IV, s. 177 - 210.
(377) Koşay, a. y.
(378) Artuklu, Akkoyunlu paralarında. Osmanlılardan II. Murad'ın bir bakır parasında bu damgaları görmek mümkündür.

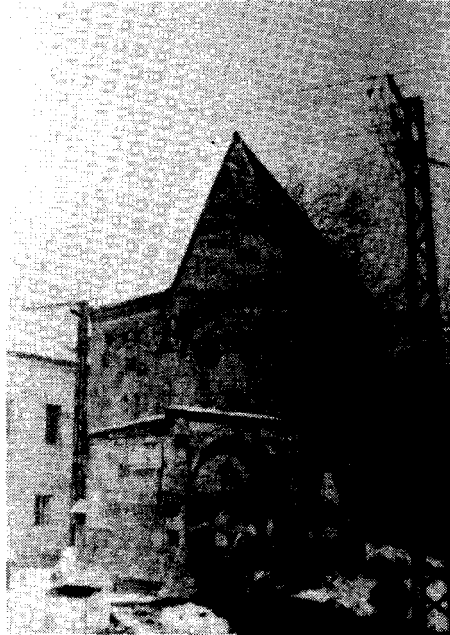

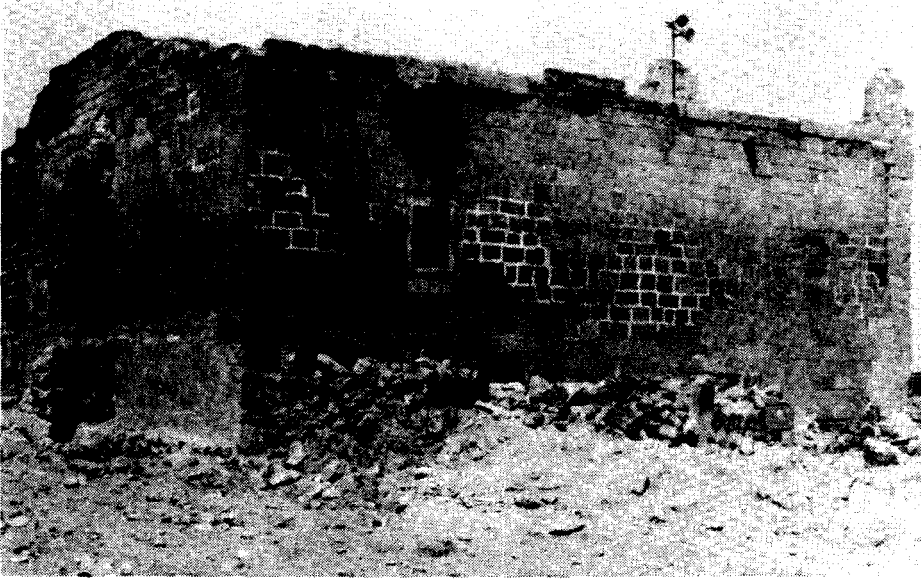
Resim : 1. I. Anonim kümbet

Resim : 2. II. Anonim kümbet

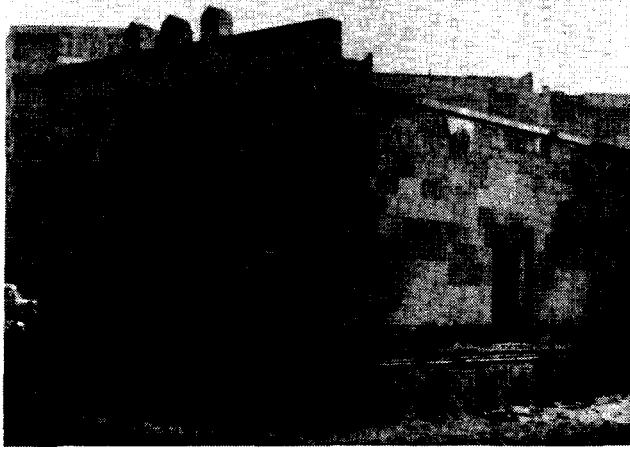
Resim : 3. Kayseri Hasbek (Mesud Gülzar kümbeti)

Resim : 4. Battal Camiinin Güneydoğu'dan görünüşü

Resim : 5. Cirkalan Hanı kalıntısı

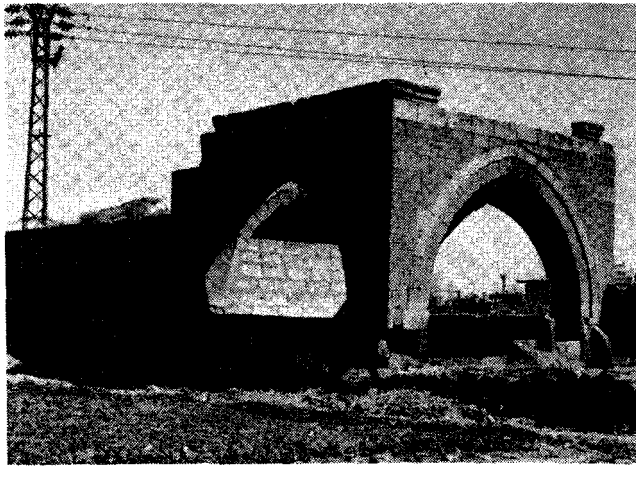
Resim : 6. Emir Şahap Türbesi

Resim : 7. Babük Bey Köşkü ve Türbesi

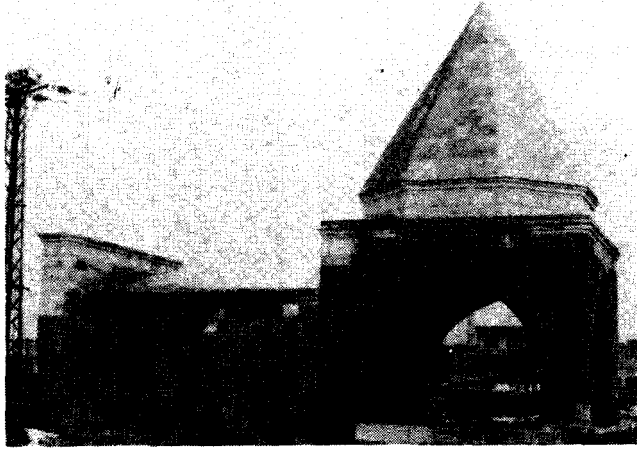

Resim : 8. Yahyalı Seyyid Ali Türbesi

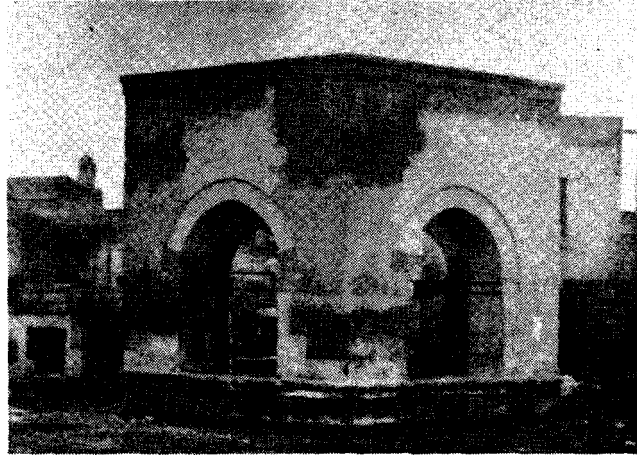

Resim : 9. Dört Ayak Türbe, restorasyondan önce

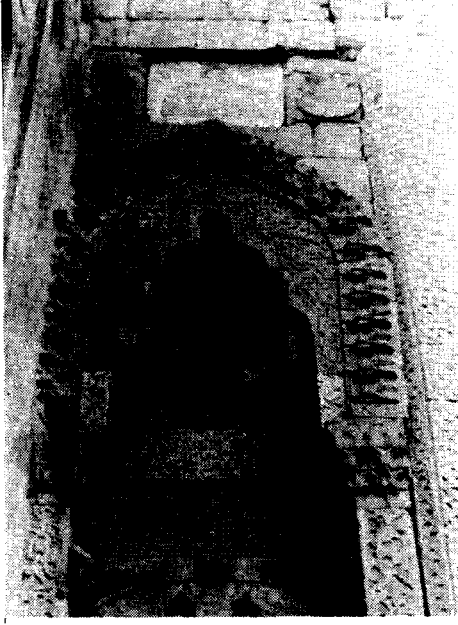

Resim : 10. Dörtayak Türbe, restorasyondan sonra

Resim : 11. Suyakanmış Hatun Türbesi

Resim : 12. Kutluğ Hatun Türbesi portalı

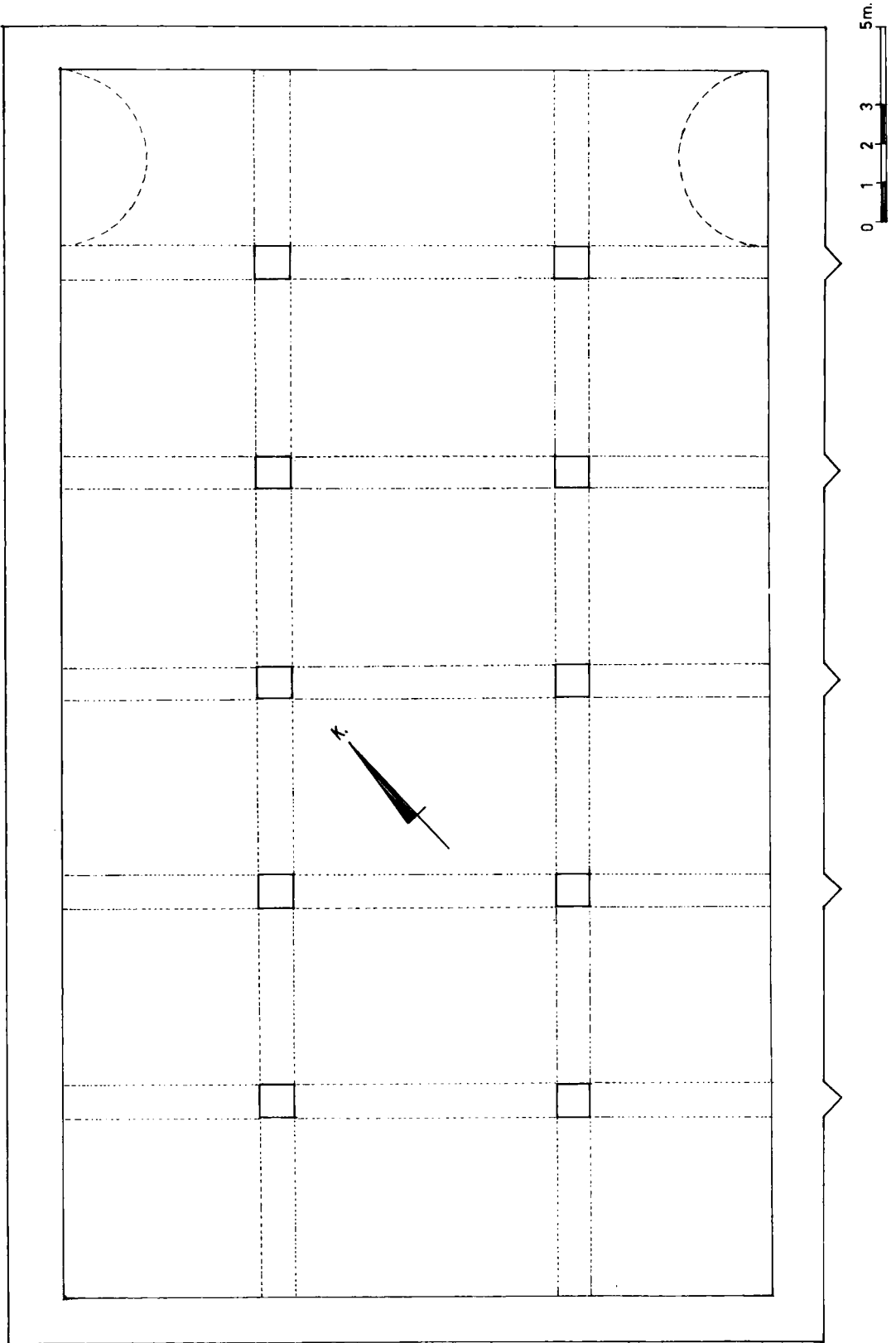

Resim : 13. Kutluğ Hatun Türbesi portalinden detay

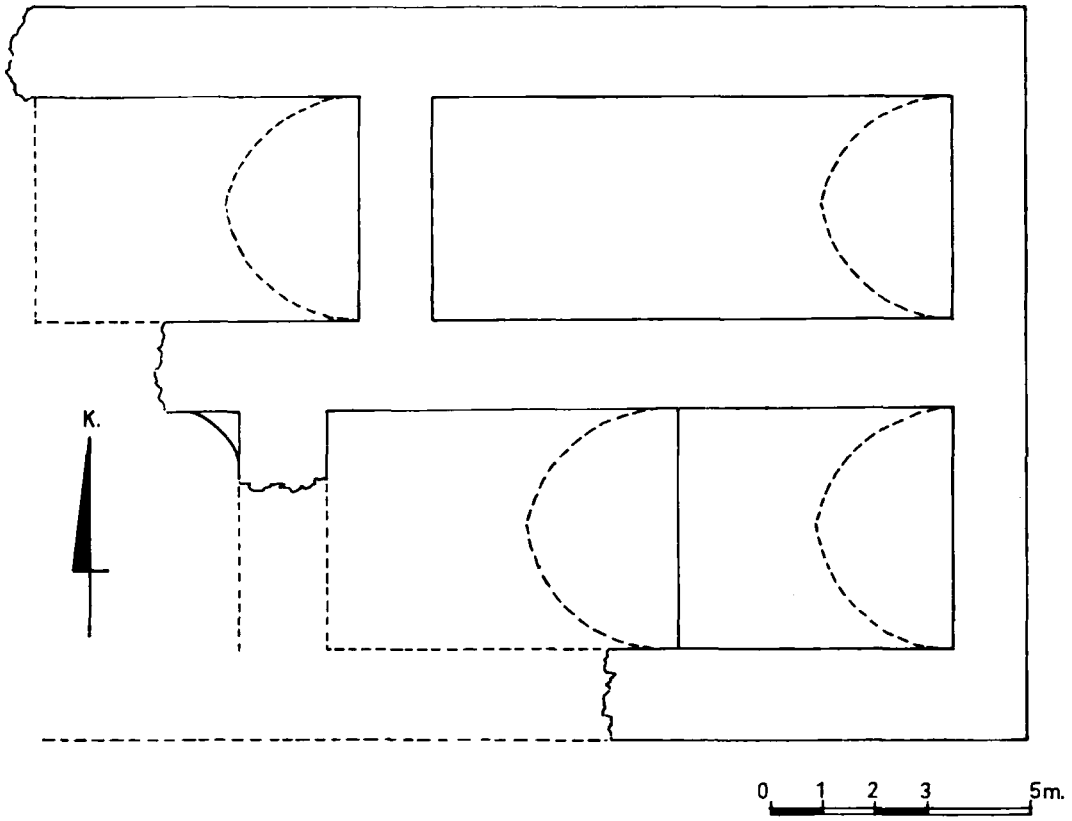
Resim : 14. Kızıl köşk

CIRKALAN KERVANSARAYI
28.11.1977
KAYSERİ

KIZIL KÖŞK

28-11-1977

RÜNİK TÜRK ALFABESİ

ORHUN I, II	ORHUN III	YENİSEY	ORHUN I, II	ORHUN III	YENİSEY
⊗ başta			9 y		P (P)
∫ a, e		1 X (X=e)	3 y		(E xxxvii)
∧ i, i		h	∫ n		∫
∫ o, u	∫		) n		
MN ö, ü	N	N	∫ n		∫ ∫
∫ k			∫ m		
∫ _k (i-dan evvel vesonra gelir)		(∫ xxxvii)	∫ r		∫ ∫
∫ _k (o, u-dan evvel vesonra gelir)		↑	∫ r		
∫ g		∫ ∫ ∫ ∫	∫ l		∫
∫ k	∫	∫ ∫	∫ l		
∫ _k (ü-den evvel vesonra gelir)		B	∫ ç		∫
∫ ğ		E E ∫	∫ iç		
∫ t	∫ ∫	∫	∫ s		
∫ h t			∫ s		
∫ d		∫ ∫ (∫ ∫)	∫ ∫	∫	∫ ∫ ∫ ∫ ∫ ∫ ∫
∫ d			∫ ∫		
∫ p			∫ ∫ z	∫	∫ ∫ ∫ ∫ ∫
∫ b		∫ ∫ ∫ ∫	∫ nd	∫	∫
∫ ∫ b	∫	∫ ∫	∫ nç		∫ ∫ ∫ ∫
∫ y		∫ ∫	∫ ld		

OĞUZ BOYLARI DAMGALARI

		BOYUN ADI	YAZICI-OĞLU'na göre.	REŞİD UD DİN'e göre.	KÂŞGARLI'ya göre.	
BOZ-OK KAVİMLERİ (SAĞ KOL)	GÜN-HAN	KAYI	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	1
		BAYAT	↑	۱۲۱	۱۲۱	2
		ALKA-EVLİ	۱۲۱		۱۲۱	3
		KARA-EVLU	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	4
	AY-HAN	YAZIR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	5
		DÖGER	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	6
		DODURĞA	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	7
		YAPARLI	۱۲۱	۱۲۱		8
	YILDIZ-HAN	AVŞAR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	9
		KIZIK	۱۲۱	۱۲۱		10
		BEGDİLİ	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	11
		KARKIN	۱۲۱	۱۲۱		12
ÜÇ-OK KAVİMLERİ (SOL KOL)	GÖK-HAN	BAYINDUR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	13
		BİÇENE	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	14
		ÇAVINDIR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	15
		ÇEBNİ	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	16
	DAĞ-HAN	SALUR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	17
		EYMÜR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	18
		ALAYUNDLU	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	19
		ÜREGİR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	20
DENİZ-HAN	İĞDİR	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	21	
	BÜĞDÜZ	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	22	
	YIVA	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	23	
	KINIK	۱۲۱	۱۲۱	۱۲۱	24	

SİVAS'IN İKİ KÖYÜNE AİT BAZI ÇORAPLAR

Müjgân ÜÇER

Birbirinden güzel çorapların örüldüğü Anadolu'da Sivas ve yöresi çoraplarının ayrı bir yeri vardır. Bezek diyebileceğimiz nakışların çeşitliliği ve güzellikleri bu çorapların yalnızca ihtiyaç için örülmediğini düşündürülebilir. İnsanda köklü bir duygu olan süsleme ve bezeklerle kendini anlatma çok eski devirlerden günümüze kadar gelmiştir çoraplarda. Renkler ve bezeklerin değişmesi sonsuz kompozisyonlar oluşturmaktadır. Geleneksel yaşamın sürdürüldüğü köylerde bu yaşamın giderek değişmesiyle ona ait ürünler de unutulmaya mahkûmdurlar. Yakın bir gelecekte unutulacak bezekleri ve adlarını saptamak amacı ile Sivas ve yöresindeki çorapları incelemekteyim. Ortak sembollerin yanında her köyün çorabı kendine özgü adlar alır. Sivas'ın içinde örülen çoraplar bile eskiden mahallesine göre değişirdi. «Çorapta nakışı belli, hamamda halısı belli» sözü bunun için söylenmiştir.

Bu yöre halkının (nahış) olarak söylediği nakış sözcüğü Arapça'dır. Bu anlamda (yaneş) Teke'de, (yanış) ise Menteşe'de bilinmektedir⁽¹⁾. Yörükler de (yanış) demektedirler⁽²⁾. Sivas yöresinin şu sözündeki yağniş⁽³⁾ ile nakış arasındaki ilişki düşündürücüdür: «Her yağniş bir nakış» veya «Yağniş da bir nakış» (Yağniş sözcüğü yanış anlamındadır). Gerek çorap, gerekse halı, kilimde olsun büyük bir geometri gösteren bezeklerin çıkış ve inişleri ile (nagaş: yokuş, eneş: iniş)⁽⁴⁾ sözcükleri arasında bir ilişki var mı acaba?

Bezelerini vereceğimiz Eskiköy'de eskiden olduğu gibi bugün de çorap örülmemekte daha çok düz çorap örülmemekte ayrıca pek kıymetli bilinen kilimler de dokunmaktadır.

Beyaz lâstikli çorap: Düz boğazı lâstikli olup ayak baldırında biter, dizge (dize kadar) de olabilir. Eskiden bu çoraplar köy düğünlerinde töre olarak verilirdi.

Beyaz çorap bir renkli fakat örnekli, kesmeli de örülür. Halk arasında elinden iş gelen, becerikli kadınlar için eskiden, «Hep kesmeli çorap giyerdi» sözleri kullanılırdı.

Eskiköy'de saptadığımız ve bir renkle çoğu kez beyaz yünden örülen çoraplardaki örnekler: Muşabek, bekâr biti, baklava dilimi, çalma, yüzünden göllü, koç boynuzu, böğrekli, dimiye, ıpıl, incili küpe, kâtip cimciği.

Damat çorabı örülecekse deliksiz bir örnek yapılır, ki damadın akli delik olmasın. «Çalma» bu amaçla damada örülür.

«Yüzünden göllü» kayınvalide çorabına örülür, çünkü kayınvalidelerin yüzü göllü olurmuş.

Kayınbaba örneği: Dimiye, kayınbaba der küçükse «koç boynuzu» dur.

- (1) Hâmit Zübeyr, İshak Refet, Ana Dilden Derlemeler, Sahife: 415.
- (2) Pekin, Ersu, Yörüklerde Yük Çulu, Kültür ve Sanat, Sayı: 4, Sahife: 129, 1976.
- (3) Anadolu'da buradan söylenen bu «n» sesini «ğn» olarak gösterdik.
- (4) Ettuhfet - üz - Zekiyye Fil - lûgat - it - Türkiyye, Çeviren Besim Atalay, T.D.K. İstanbul 1945. Sahife: 218.

İpıl, incili küpe, baklava dilimi, bekâr biti, kâtip cimciği diye bilinen örnekler günümüzde bulûz ve hırkalara da uygulanmaktadır.

En güzel renkli çoraplar: Aynalı, pelitli, yandım alamadım, fes püskülü, eli böğründe, muskalı, çakmak bezekleri olanlar ki hepsini bir çorapta ördürdüm (aslında üç asıl bezek çorabın ayak ve boğaz bölümünde tekrarlanıyor).

Bazı çorap bezeklerini saptadığımız bir yer de Kızılcaköy'dür.

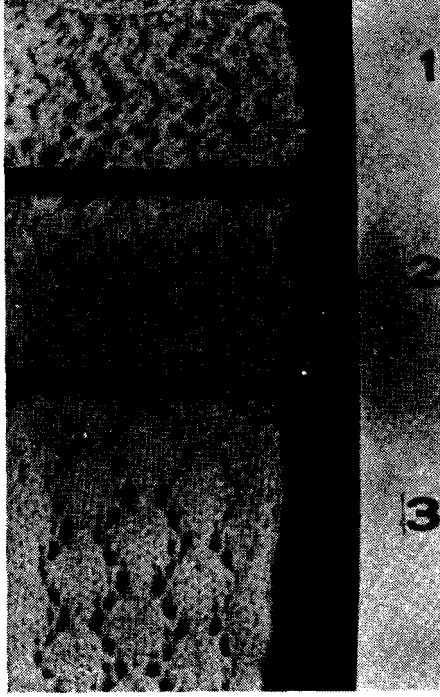
Çorap tabanları eskidiğinden kesilecek atılmış boğazlar bir kenarından birbirlerine dikilerek minder yüzü yapılarak değerlendirilmiş.

Aynalı şal adındaki bezek ilk bakışta kilim izlenimini vermektedir. Yanındaki bezeğin adı ise «Muskalı»dır. Minderin öbür yüzündeki iki bezekten birisi: «Aslan oğlunun sülüklüsü» diğeri ise «Eli Bakraçlı»dır. Bu sonuncu çorapta eli bakraçlı gelinlerin yürüyüşlerini görür gibi olursunuz. Zamanla renklerindeki solma yüzünden bu iki bezeğin fotoğrafı yerine kâğıda çizmeyi tercih ettim.

Fotoğrafı görülen diğeri bir Kızılcaköy çorabı ise «Çiçekli Çorap»tır.

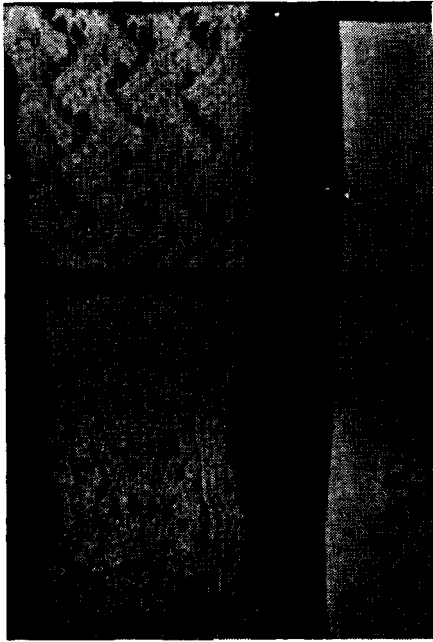
Buradaki örnekler binden fazla köyü olan Sivas'ın iki köyüne ait olup bu köylerdeki çeşitlerin tamamı değildir. Sivas'ın içinde örülenler ve diğeri köylerin çorapları da ayrıca incelenecektir.

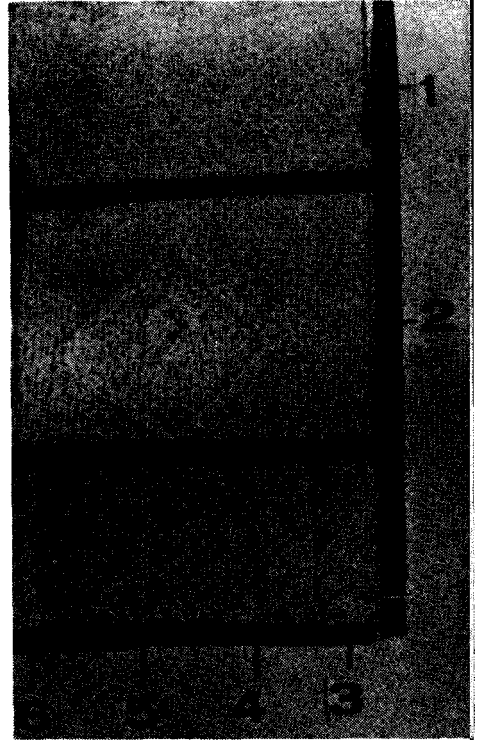
Resim : I Eski köyden;

1. Muşabek
2. Bekâr biti, (Sivas'ın içinde «ergen biti»)
3. Baklava dilimi

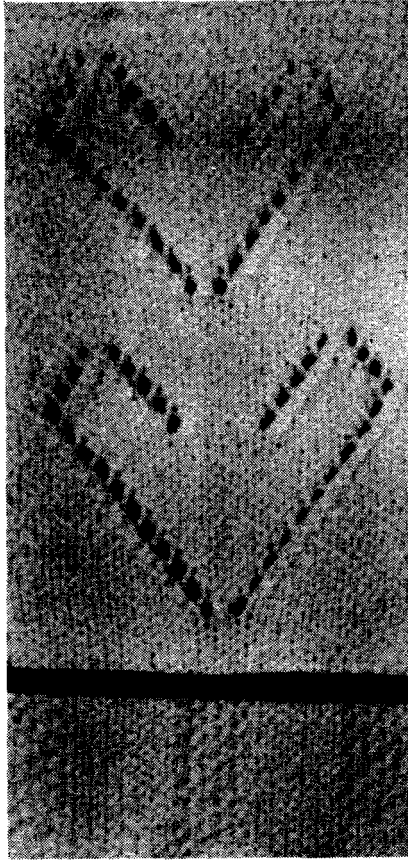
Resim : II. Eski köyden;

1. İpif
2. İncili Küpe (Sivas'ın içinde «sultan küpesi» deniliyor)

Resim : III. Eski köyden;

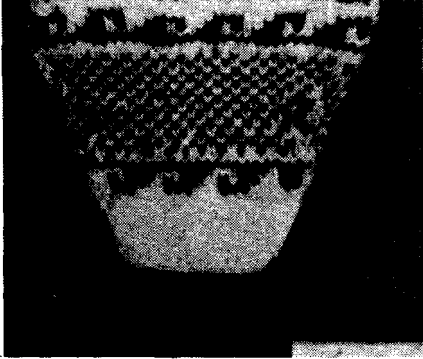
1. Çalma
2. Yüzünden göllü (kızılca köyde; «Kevgirli»)
3. Bükme
4. Ters
5. Kâtip cimciği
6. Saat zinciri

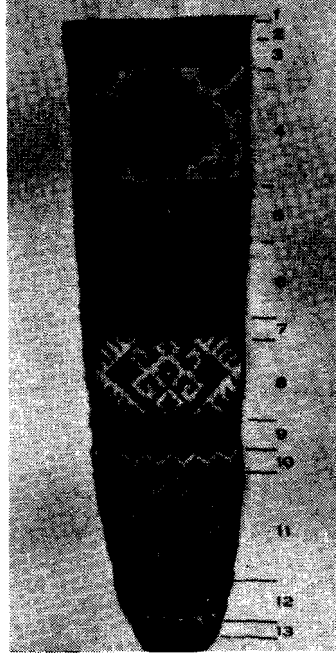
Resim : IV. Eski köyden;
Koç Boynuzu ve Dimiye

Resim : V. Eski köyden;
«Koç boynuzu» veya «Kıvrım» altta ve üstte «cır-
nak»

Resim : VI Tabana ençok yapılan örgü «Pire ile bit»

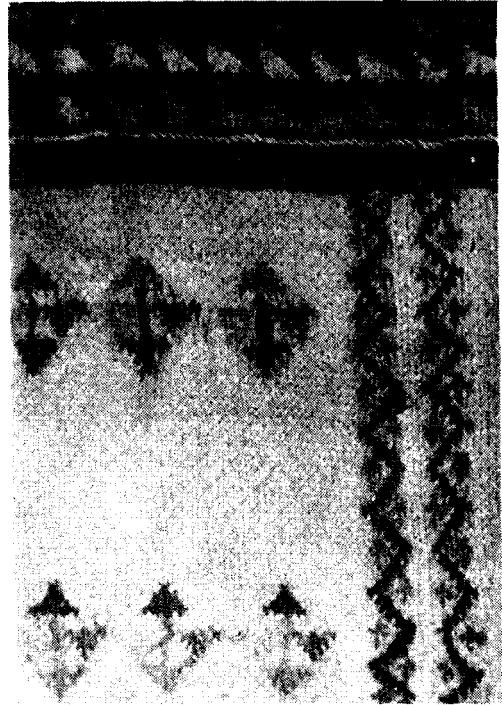

Resim : VII. Eski köyden; Renkli çorap bezeklerinin bazılarını ihtiva eden bir örnek çorap

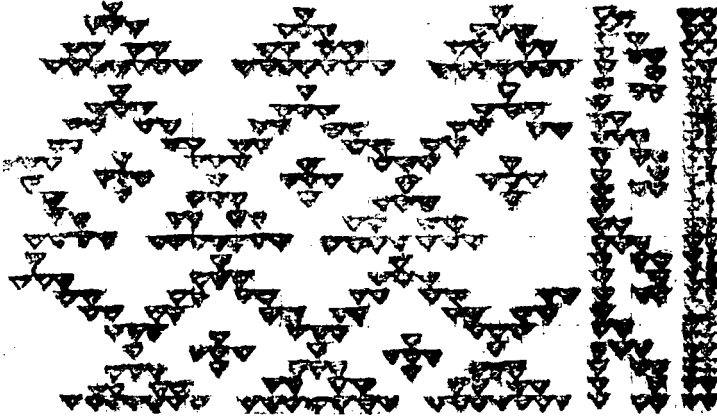
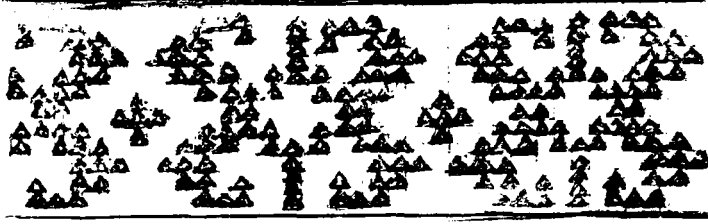
1. Kesme örneği
2. Su
3. Pelit
4. Aynalı
5. Yandım alamadım
6. Fes püskülü
7. Tazı kuyruğu
8. Eli boğründe
9. Muska
10. Deve boynu
11. Çakmak
12. Deli yılan
13. Ergen kekülü (kâhkülü) (Bu örnek çorap Eski-köylü 54 yaşındaki Feride Karahan tarafından örüldü)

Resim : VIII. Kızılca köyden; solda «aynalı Şal» sağda «Muskalı»

Resim : IX. Kızılca köyden; Çiçekli çorap

Resim : X. Kızılcaköy Bezekleri :
Üstte; Aslanođlunun sülüklüsü
altta; Eli bakraçlı